

Буковинський Вісник

державної служби та
місцевого самоврядування

Офіційна хроніка

Державне управління

Місьцеве самоврядування

Наукова думка

Перепідготовка та
підвищення кваліфікації

Статистика, факти, події

Засновник

Чернівецький регіональний центр
перепідготовки та підвищення кваліфікації
працівників органів державної влади,
органів місцевого самоврядування,
державних підприємств,
установ та організацій

Рішенням Національної ради України з питань
телебачення і радіомовлення від 28.12.2023 р.
№1994 «Буковинський вісник державної служби
та місцевого самоврядування» зареєстровано
суб'єктом у сфері онлайн-медіа, внесено до
Реєстру суб'єктів у сфері онлайн-медіа та
присвоєно ідентифікатор R40-02410

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

голова: ЯРМИСТИЙ Микола Васильович, директор
Чернівецького регіонального центру підвищення
кваліфікації, кандидат наук з державного управління;
заступник голови: ГАКМАН Сергій Михайлович, заступник
директора Чернівецького регіонального центру підвищення
кваліфікації, кандидат історичних наук;
відповідальний секретар: ХАЛАВКА Лілія Василівна, завідувач
редакції Чернівецького регіонального центру підвищення
кваліфікації;
члени редакційної колегії:
БАБ'ЮК Ігор Орестович, координатор партнерства «Український
Народний Дім у Чернівцях»;
БОСТАН Сергій Іванович, директор департаменту соціально-
економічного розвитку та стратегічного планування
Чернівецької міської ради, кандидат політичних наук;
ГУЦУЛЯК Ірина Георгіївна, доцент кафедри історії та культури
української мови Чернівецького національного університету ім.
Ю. Федьковича, кандидат філологічних наук;
КОРОЛЮК Юрій Григорович, професор кафедри маркетин-
гу, цифрової економіки та підприємництва Чернівецького
торгівельно-економічного інституту київського національного
торгівельно-економічного університету, доктор наук з держав-
ного управління;
КРУГЛАШОВ Анатолій Миколайович, завідувач кафедри
політології та державного управління Чернівецького
національного університету ім. Ю. Федьковича, доктор
політичних наук;
МАЛЬКО Неля Борисівна, виконавчий директор Асоціації
органів місцевого самоврядування Чернівецької області
«Агенція розвитку громад Буковини»;
МАРЧУК Христина Василівна, заступник директора Департа-
менту регіонального розвитку – начальник управління з питань
місцевого самоврядування та розвитку туризму Чернівецької
обласної державної (військової) адміністрації;
МЕЛЬНИЧУК Яна Станіславівна, начальник відділу
моніторингу навчання та комунікацій Чернівецького
регіонального центру підвищення кваліфікації;
НЕЧАЄВА-ЮРІЙЧУК Наталія Вікторівна, докторант кафедри
політології та державного управління Чернівецького
національного університету ім. Ю. Федьковича, кандидат
історичних наук;
ПАВЛЮК Михайло Вікторович, заступник голови
Чернівецької обласної ради, кандидат політичних наук;
РОТАР Наталія Юріївна, професор кафедри політології та
державного управління Чернівецького національного
університету ім. Ю. Федьковича, доктор політичних наук;
ЧЕБАН Вікторія Іванівна, доцент кафедри європейського
права та порівняльного правознавства юридичного фа-
культету Чернівецького національного університету ім. Ю.
Федьковича, кандидат юридичних наук

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
58001, Чернівці,
вул.Поповича, 2, 4 поверх, к.17
Тел/факс: (0372) 552903
E-mail: cprkww@gmail.com

Редакція зберігає за собою право скорочувати
й редагувати подані текстові оригінали. Журнал
може друкувати матеріали, не поділяючи
думки автора. Статті не рецензуються та не повер-
таються. За точність наведених даних
відповідають автори. Передрук матеріалів –
тільки з дозволу редакції.

У номері:

Державне управління та державна служба

У Чернівецькій ОВА офіційно представили нового начальника Руслана Осипенка.....	3
Валентина Майовецька: Обрати фахівця із супроводу ветеран може двома зручними способами.....	5
Любов Нечипорук: Про відповідальну комунікацію, мову ворожнечі та роль публічних службовців.....	6
Оксана Сакрієр: Освітня реформа у Чернівецькій області.....	8
Оксен Лісовий обговорив із представниками громад Чернівецької області трансформацію мережі освітніх закладів.....	12
Чернівецька область продовжує впроваджувати сервіси психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в області.....	13

Міське самоврядування

Ігор Баб'юк: Громадська участь по-новому. Що змінюють три ключові закони для громад.....	14
Територіальні громади: Дайджест.....	16
Актуальний стан справ у громадах області розглянули під час виїзних нарад.....	20
Асоціація органів місцевого самоврядування перезапускає свою роботу в умовах сучасних викликів.....	22

Європейська інтеграція, транскордонне співробітництво

Зиновій Бройде: Перспективи і проблеми розвитку в транс'європейському «вертикальному» транспортно-енергетичному коридорі.....	23
Рекомендовано до фінансування проект відкриття пункту пропуску «Шепіт – Извоареле Суचेвай».....	31
Чернівці розпочали новий етап співпраці з містом Гренобль.....	32
Чернівецька область стане співзасновником Європейського об'єднання територіального співробітництва (EGTC).....	33

Наукова думка

Юрій Королук: Повеєне відновлення. Безальтернативність моделі українського економічного дива.....	34
---	----

Громадянське суспільство

Підбили підсумки проекту «Реінтеграція ветеранів і ветеранок та членів їхніх родин через створення освітніх можливостей. Свої для своїх».....	36
Олександр Кошовий: «ВетеранІя» як екосистема. Чому робота з ветеранами – питання безпеки держави.....	38
Олена Пономаренко: Працюємо над збереженням української ідентичності, культурної спадщини й духовних цінностей краю.....	41
Пам'ятні дати...46	
Презентували книгу «Історія мужності і самопожертви»	49

Підвищення кваліфікації

Юрій Королук: Відповідальність управлінця та програми штучного інтелекту.....	50
Вийшов освітній серіал для публічних службовців про впровадження безбар'єрності.....	53
Про комунікативну політику органів публічного управління дискутували під час круглого столу.....	53

У ЧЕРНІВЕЦЬКІЙ ОВА ОФІЦІЙНО ПРЕДСТАВИЛИ НОВОГО НАЧАЛЬНИКА РУСЛАНА ОСИПЕНКА

Нового керівника крайової виконавчої влади колективу ОВА, головам громад та представникам правоохоронних органів області представив заступник керівника Офісу Президента України Віктор Микита, – про це інформує пресслужба ОВА.

Осипенко Руслан Іванович народився 5 серпня 1978 року в місті Артемівськ (нині Кипуче) Луганської області в сім'ї шахтаря.

Після закінчення школи вступив до Київського інституту внутрішніх справ при Національній академії внутрішніх справ, який закінчив у 2000 році.

У 2005-му закінчив магістратуру Національної академії внутрішніх справ.

У 2016 році здобув у НАВС науковий ступінь кандидата юридичних наук за спеціальністю «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність».

Службу в органах внутрішніх справ розпочав у 2000 році. Працював на посадах: оперуповноважений карного розшуку, начальник відділу карного розшуку, заступник начальника-начальник кримінальної міліції, начальник Шевченківського райуправління ГУМВС в м. Києві, заступник начальника ГУНП в Черкаській області-начальник кримінальної поліції.

У 2021 році виконував обов'язки начальника ГУНП в Херсонській області.

26 листопада 2021 року наказом Голови Нацполіції України призначений начальником Головного управління Національної поліції в Донецькій області.

У 2022 році отримав звання генерала поліції третього рангу.

З 8 січня 2026 року — начальник Чернівецької обласної військової адміністрації.

Має відзнаки та нагороди: у 2024 році за «особисту мужність, виявлену в захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, самовіддане служіння Українському народові» Руслана Осипенка нагороджено орденом Данила Галицького.

Є одним із засновників евакуаційних підрозділів «Білий Янгол».

Начальник Чернівецької ОВА наголосив, що працюватиме в повній синхронізації з політикою Президента України, ключовою метою якої є посилення спроможності громад, їхньої стійкості та здатності захищати життя людей. «Мое завдання на Буковині – тримати порядок, забезпечувати життєдіяльність, підтримувати оборону та робити область сильнішою у сервісах, економіці й умовах життя», – заявив він.

Серед основних напрямів роботи Руслан Осипенко визначив:

- Безпеку та критичну інфраструктуру: посилення захисту об'єктів, координація силових структур та нульову толерантність до корупції.
- Економічний розвиток і бізнес: створення сприятливих умов для підприємців, розвиток внутрішніх інвестицій та використання прикордонного потенціалу області.
- Місцеві бюджети як основу оборони: чим сильніші громади фінансово, тим більше ресурсів вони можуть спрямовувати на підтримку Сил оборони та власну безпеку.
- Соціальну та гуманітарну інфраструктуру: медицину, освіту, ветеранські та соціальні сервіси.
- Ветеранську політику: робочі місця, освіта, перекваліфікація, ветеранські простори, родинні спільноти та спорт.
- Енергетичну автономність: розвиток СЕС, ВЕС, ГЕС та когенерації відповідно до енергетичного паспорту регіону.
- Модернізацію кордону: розширення та оновлення пунктів пропуску з чіткими строками, контролем і прозорістю.
- Кліматичну стійкість: готовність до паводків, негоди та криз у комунальній інфраструктурі.
- Роботу з депутатським корпусом: забезпечення законності, ефективних рішень та реального представництва інтересів громад.
- Відкритість: регулярні брифінги, публічна звітність і постійна комунікація з суспільством та медіа.

НАЧАЛЬНИК ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОВА РУСЛАН ОСИПЕНКО РОЗПОВІВ ПРО ПРІОРИТЕТНІ ДЛЯ ОБЛАСТІ ЗАВДАННЯ

Начальник Чернівецької ОВА Руслан Осипенко провів зустріч із представниками медіа, під час якої розповів про пріоритетні для області завдання та поділився своїм баченням подальшого розвитку регіону. Серед основних пріоритетів – економічне зростання, соціальна та ветеранська політика, підтримка сил оборони. Окремий акцент Руслан Осипенко зробив на необхідності розширення логістичного потенціалу Чернівецької області.

Начальник ОВА зазначив, що взяв сто днів для ґрунтовного ознайомлення з регіоном. У динамічному режимі проводяться зустрічі з представниками різних структур та напрямків. Уже відбулася нарада з представниками силового блоку, в рамках якої обговорили питання безпеки, криміногенної ситуації, незаконних вирубок лісу та видобутку копалин, корупційних ризиків тощо. Такі наради, за словами Руслана Осипенка, проводитимуться двічі на місяць – для визначення завдань і підбиття підсумків.

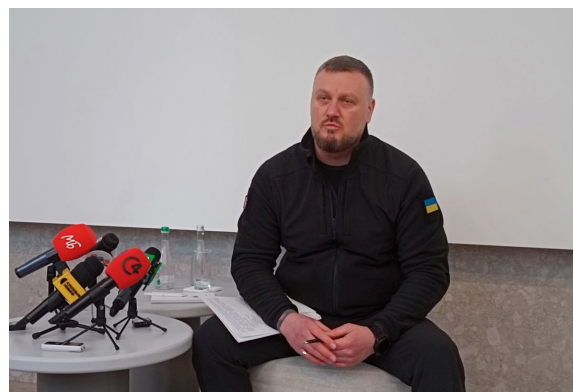
Окрему увагу керівник крайової виконавчої влади приділив готовності регіону до блекаутів та кризових ситуацій. За його словами, нинішня система реагування потребує доопрацювання: не всі критичні об'єкти забезпечені автономними генераторами, є потреба у сталому мобільному зв'язку для належної роботи поліції, екстреної медичної допомоги та рятувальних служб. «Оператори, енергетики, комунальні служби працюють окремо, але має бути єдиний алгоритм дій», – наголосив голова ОВА, додавши, що на черговій Раді оборони вимагатиме звіту про вже виконану роботу. Серед інших завдань – посилення протиповітряної оборони об'єктів критичної інфраструктури, перевірка пунктів незламності та проведення аудиту захисних споруд.

Відповідаючи на запитання журналістів щодо кадрових призначень,

Руслан Осипенко підкреслив, що не поспішає з кадровими рішеннями. «Я склав графік за-слуховування профільних департаментів і структурних підрозділів, щоб чітко розуміти напрями їхньої роботи. Поступово в мене формується цілісне бачення: я аналізую, як виконуються поставлені завдання, і робитиму відповідні висновки. Не хочу помилитися в кадровій політиці, тому робитиму ставку тільки на професіоналів – чесних, порядних і принципових. Я не маю жодної заангажованості й прагну залишити по собі добрий результат, тож не поспішаю з рішеннями й працюю з тим ресурсом, який є сьогодні. Практика показує: на місцях завжди є фахові люди, і завдання керівника – побачити та розкрити їхній потенціал».

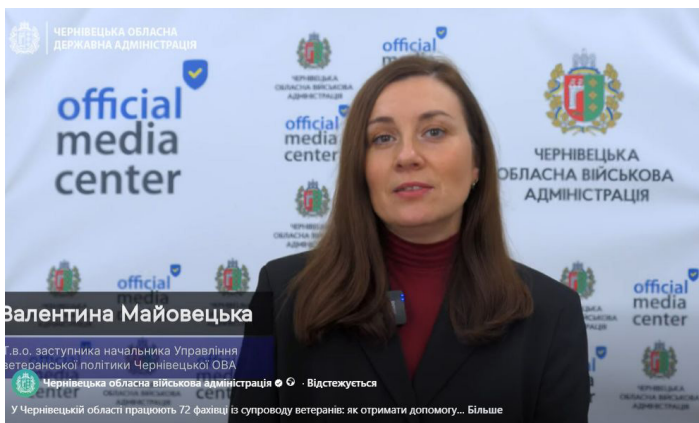
Начальник ОВА також розповів, що взяв участь у нараді керівників фракцій обласної ради. Найближчим часом він планує відвідати громади області. Формат зустрічей передбачає спілкування з головами громад, представниками бізнесу та інших структур, щоб безпосередньо на місцях визначати проблемні питання та шляхи їх вирішення.

Окрему увагу Руслан Осипенко звернув на багатонаціональний склад регіону. Він зазначив, що хоче познайомитися з представниками національних спільнот, вивчити проблемні питання та потреби, щоб запобігти будь-яким проявам дестабілізації та забезпечити дотримання прав усіх мешканців області.

ВАЛЕНТИНА МАЙОВЕЦЬКА

т.в.о. заступника начальника
Управління ветеранської
політики Чернівецької ОВА

ОБРАТИ ФАХІВЦЯ ІЗ СУПРОВОДУ ВЕТЕРАН МОЖЕ ДВОМА ЗРУЧНИМИ СПОСОБАМИ

Наше управління продовжує системну роботу над створенням гідних умов для адаптації наших захисників та захисниць України та підтримки членів їх сімей. Для того, щоб ветеран не шукав допомогу, звертаючись до різних установ, а державна система сама йшла йому назустріч, Міністерством у справах ветеранів України у 2024 році було запроваджено інститут фахівця із супроводу ветеранів та демобілізованих осіб.

Фахівець із супроводу – це персональний «навігатор» ветерана. Він допомагає з оформленням пільг, юридичним супроводом, питаннями працевлаштування, психологічної підтримки та медичної реабілітації. Це людина, яка супроводжує ветерана від моменту демобілізації до повної адаптації в цивільному житті. На сьогодні 72 фахівці із супроводу працюють у 49 територіальних громадах області. Ці спеціалісти працюють на базі центрів надання соціальних послуг та закладів охорони

здоров'я, що дозволяє максимально оперативно реагувати на потреби ветеранів безпосередньо в їхніх громадах.

Обрати свого фахівця із супроводу ветеран може двома зручними для нього способами: через застосунок «Дія» у вкладці «Ветеран Pro» або на сайті Чернівецької обласної військової адміністрації, де розміщено повний перелік фахівців із контактними даними. Це дозволяє уникнути черг та зайвих поїздок. Комплексну підтримку ветерани війни та члени їх сімей можуть отримати у 17 ветеранських просторах, які створені в громадах нашої області. Тут одночасно працюють професійні психологи, надається фахова юридична підтримка, а також організовується дозвілля та відпочинок.

Отримуйте допомогу там, де вам зручно: у фахівця в громаді, у ветеранському просторі, або звернувшись безпосередньо до нашого управління: м. Чернівці, вул. Головна, 245

ГРАНИЧНИЙ ВІК ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ ПІДВИЩИЛИ ДО 70 РОКІВ

11 лютого 2026 року Верховна Рада України ухвалила зміни до законодавства, якими тимчасово підвищено граничний вік перебування на державній службі та службі в органах місцевого самоврядування з 65 років до 70 років. Це рішення ухвалено в контексті дії воєнного стану та буде чинним ще про-

тягом двох років після його припинення або скасування.

Змінена норма спрямована на забезпечення кадрового потенціалу публічної служби в умовах, коли велика кількість молодших працівників залучена до оборонних та інших критичних напрямів під час війни.

ЛЮБОВ НЕЧИПОРУК

Представниця Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення у Чернівецькій області

ПРО ВІДПОВІДАЛЬНУ КОМУНІКАЦІЮ, МОВУ ВОРОЖНЕЧІ ТА РОЛЬ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Сьогодні питання мови ворожнечі є надзвичайно актуальним. Чому це важливо саме для органів влади та місцевого самоврядування?

Органи влади є джерелом офіційної інформації, яка формує суспільні настрої та стандарти публічного дискурсу, впливає на рівень довіри та згуртованість громади. У період війни інформація виконує також безпекову функцію, адже на сьогодні в інформаційному просторі однією з ключових проблем є зв'язок між мовою ворожнечі, російською пропагандою та дезінформацією. Дезінформація навмисно використовується для розпалення конфліктів, дискредитації органів державної влади і медіа, послаблення соціальної згуртованості, посилення напруги, дискримінації окремих груп тощо. Тому публічні службовці повинні усвідомлювати, що їхні тексти – це частина державної інформаційної політики.

Що саме вважається мовою ворожнечі в публічній комунікації?

В українському законодавстві немає єдиного визначення цього терміна, але є чіткі критерії: це висловлювання, які принижують гідність людини або групи осіб, закликають до дискримінації, насильства чи ворожнечі. Відповідно до Закону України «Про медіа», заборонено поширювати висловлювання, що

розпалюють ненависть чи ворожнечу за ознаками, які є соціально чутливими: етнічне чи соціальне походження, громадянство, національність, раса, релігія та вірування, вік, стать, сексуальна орієнтація, гендерна ідентичність, інвалідність.

Важливо розуміти, що це не лише прямі образи. Це можуть бути узагальнення, стереотипи, негативні ярлики, навіть «жарти», які формують упередження. І це стосується не лише медіа, а й комунікацій органів влади: сайтів, соцмереж, публічних заяв. Публічні службовці мають бути прикладом коректної, інклюзивної та відповідальної мови.

На що передусім варто звертати увагу комунікаційникам у державних структурах?

Є кілька базових принципів. По-перше, **точність формулювань** – не узагальнювати і не переносити поведінку окремих осіб на цілі групи. По-друге, **нейтральність і фактологічність** – уникати емоційно забарвленої лексики, особливо в кризових темах. По-третє, **недискримінаційність** – не акцентувати на ознаках, які не мають значення для суті повідомлення (національність, стать тощо). Дуже важливо звертати увагу на контекст, адже навіть правдива інформація може бути подана маніпулятивно або провокативно, а також на візуальний контент – фото та

ілюстрації, які теж також можуть містити ознаки мови ворожнечі.

Чи є типові помилки, які роблять публічні службовці? Як діяти комунікаційникам, щоб їх уникнути?

До прикладу, типовими помилками є використання стереотипних формулювань, надмірне емоційне забарвлення новин, некоректні заголовки, які можуть проковувати негатив, копіювання матеріалів із сумнівних джерел без перевірки, відсутність модерації коментарів у соцмережах органів влади тощо.

Щоб уникнути цього, є кілька ефективних підходів. Насамперед, так званий **чек-лист перед публікацією**, коли потрібно поставити собі декілька запитань: Чи є в тексті узагальнення? Чи згадуються ознаки, не пов'язані з темою? Чи нейтральна лексика? Чи не викликає текст негативних стереотипів? Обов'язковим є **дотримання принципу «спочатку людина»** (people-first language): не «інваліди», а «люди з інвалідністю», не «безробітні», а «люди, які шукають роботу». Має бути **контроль заголовків**, адже саме заголовки часто є найбільш проблемними: не «Мігранти спричинили конфлікт», а «У місті зафіксовано конфлікт за участі групи осіб». Окрему увагу слід приділяти **модерації коментарів**, тому що органи влади несуть відповідальність і за коментарі на своїх сторінках, оперативно реагувати на прояви мови ворожнечі. Загалом важливо формувати культуру відповідального мовлення – це не лише про заборони, а про усвідомлення впливу слова.

Яку роль у цьому процесі відіграє регулятор?

Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення працює над формуванням стандартів, розробкою критеріїв і рекомендацій, надає роз'яснення, здійснює моніторинг медіапростору. Але важливо розуміти: наша мета – не лише контроль, а й

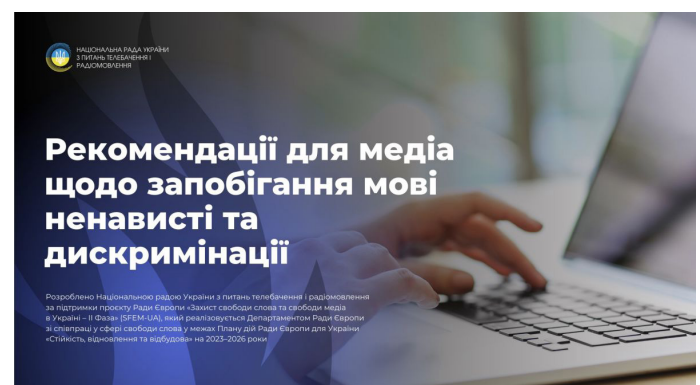
превенція. Тому ми підтримуємо навчальні ініціативи, співпрацюємо з органами влади, щоб підвищити якість комунікації.

Зокрема, Нацрада розробила [Рекомендації для медіа щодо запобігання мові ненависті та дискримінації](#), які можуть бути корисними не лише для медіа, а й для працівників органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, відповідальних за публічну комунікацію.

Документ містить словник термінів, приклади визначення «мови ворожнечі» у міжнародному праві, практичні поради для журналістів і комунікаційників: як коректно висвітлювати чутливі теми, уникати стереотипів, не допускати дискримінаційних формулювань, верифікувати мову ворожнечі, правильно працювати з заголовками та візуальним контентом тощо. Тому дуже рекомендую ознайомитися з цими матеріалами, адже дотримання правил дозволить не лише уникати порушень, а й формувати якісну, відповідальну та чутливу до суспільних викликів комунікацію.

Що б Ви порадили комунікаційникам органів влади в Чернівецькій області?

Пам'ятати, що кожне слово має значення. У час війни інформаційна стійкість суспільства значною мірою залежить від якості комунікації, і відповідальна мова – це не формальність, а інструмент довіри, безпеки і єдності. Головний принцип відповідальної комунікації – повага до людини. Якщо цей принцип лежить в основі комунікації, ризик мови ворожнечі суттєво зменшується.

ОКСАНА САКРІЄР

директорка Департаменту освіти
і науки Чернівецької ОВА

ОСВІТНЯ РЕФОРМА У ЧЕРНІВЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

Реформа старшої школи в Україні передбачає перехід на 12-річну систему освіти та створення з 1 вересня 2027 року академічних ліцеїв. Старшокласники 10–12 класів навчатимуться окремо, обираючи профілі та предмети. Про готовність області до створення мережі академічних ліцеїв, трансформацію старшої школи, а також найпоширеніші міфи, які супроводжують процес освітніх реформ, розповіла директорка Департаменту освіти і науки Чернівецької ОВА Оксана Сакрієр у студії [телеканалу С4](#). (Адаптовано до текстової версії)

Чи всі громади області подали свої мережі? Як Ви оцінюєте напрацювання громад?

Першочергово у нас був обласний план, який розроблявся на основі заявок, візій і бачень територіальних громад. Ми сформувавши мережу академічних ліцеїв, які впроваджуватимуть старшу профільну школу, і подали її на сесію Чернівецької обласної ради. Цей план був прийнятий. Департамент освіти і науки заклав у ньому ряд запобіжників, зокрема можливість перегляду протягом двох років. Це потрібно для того, щоб громади могли скоротити мережу, замінити заклад або додати новий.

Станом на сьогодні половина територіальних громад із 52 уже затвердили свою мережу академічних ліцеїв і плани трансформації. Звичайно, ми ще перебуваємо в процесі. Дуже багато запитань виникає у батьків і в суспільства загалом, адже це реформа, яка, на жаль, є непопулярною. Будь-які зміни, особливо в період повномасштабного вторгнення, сприймаються болісно і хочеться залишити все так, як є. Але наше завдання – через комунікаційні кампанії пояснити, що старша профільна школа орієнтована на вибір і поглиблене вивчення

профілів. Кінцевий бенефіціар реформи – це діти та їхні інтереси.

Тому ми продовжуємо комунікаційні кампанії. І, як показує практика, комунікацій багато не буває. Ми спілкуємося з управлінцями, депутатським корпусом, батьками і, звичайно, з дітьми. Нещодавно така комунікаційна кампанія відбулася у Глибоцькій територіальній громаді. Ми говорили з дітьми про реформу старшої профільної школи, про можливість вибору, власну освітню траєкторію, курси за інтересами. І дуже показово, що діти хочуть змін, але часто не розуміють, у чому вони полягають. Тому важливо, щоб зміни розуміли всі – батьки, вчителі, депутати і самі діти.

Тобто громади, які ще не затвердили мережі, бояться змін?

Так, вони ще перебувають у процесі визначення. Систему освіти і громадськість також турбують заяви окремих областей. Зокрема, Івано-Франківська область звернулася з пропозицією скасування реформи. На наш погляд, це невідповідально, адже про перехід на 12-річну систему освіти було відомо ще з 2017 року. Просто слід визнати, що впродовж цих років не було достатньої

комунікаційної кампанії щодо формування старшої профільної школи.

Зараз ми підходимо до 2027 року, і нам важливо увійти в реформу підготовленими. Якщо цього не зробити, будуть області та заклади, які вже пілотують старшу профільну школу й надаватимуть якісну профільну освіту, а ми ризикуємо залишитися поза цим процесом.

Реформа важлива і вона все одно буде. Ми наближаємося до європейської системи освіти. Сьогодні 11-річна система діє лише в Україні, Білорусі та російській федерації. Очевидно, що цивілізаційно ми хочемо бути частиною європейського освітнього простору.

Ми також запитуємо дітей: чи хотіли б вони після 9 класу обирати профіль і заклад освіти? Ще жодна дитина не сказала, що це погана ідея. Вони хочуть мати можливість розвивати свої здібності. Саме тому важливий пілотний проєкт. 150 шкіл по всій Україні стануть першопрохідцями і покажуть, де є плюси, де мінуси, що потрібно доопрацювати.

У нас шість шкіл потрапили до проєкту. Можете їх назвати і пояснити, чому саме вони стали пілотними?

До «пілоту» увійшли Чернівецький ліцей №12 «Ювілейний», Буковинський ліцей успішної молоді, Мигівський ліцей Берегометської громади, Красноільський ліцей імені Александру Ілскі, Великокучурівський заклад загальної середньої освіти імені Володимира Бузенка, Іспаський опорний ліцей імені Миколи Марфієвича. Це шість першопрохідців.

Відбір здійснювало Міністерство освіти і науки за чіткими критеріями. Перш за все, заклади мали отримати письмову згоду батьків на участь у проєкті. Це не було легко, тому що батьки, як правило, також мають певні міфи стосовно старшої профільної школи. Наступний критерій – це кількість дітей: необхідно було мати не менше 60 учнів старшої школи, щоб взяти участь у проєкті.

Ще одна вимога – співфінансування від засновника. Пілотні заклади отримують щонайменше 10 млн грн, але громада також має долучитися фінансово.

Окрім цього, важливою була готовність педагогів до змін і підвищення кваліфікації. Зараз працює система «Освітній вектор» із віртуальними коштами для підвищення кваліфікації і уже 569 педагогів області зареєструвалися. Тому ми бачимо рух вперед, незважаючи на супротив. І дуже важливо, щоб ми відпрацювали реформу в області, і щоб заклади, які стартують до 2027 року, зрозуміли, які будуть плюси і які мінуси, і що необхідно нам як цілій системі – і Міністерству освіти і науки і Верховній Раді України, відкоригувати, щоб запрацювала старша профільна школа.

Будь-яка реформа на початку має багато критики. Ви вже неодноразово згадували про міфи. Які найпоширеніші міфи Ви чуєте від батьків і що б Ви на них відповіли?

Перший і, мабуть, найпоширеніший міф – це руйнування системи освіти та скорочення закладів освіти. Насправді реформа старшої профільної школи не передбачає закриття жодного закладу освіти. Ми говоримо про зміну структури: початкові школи, гімназії і старша профільна школа.

Ідея реформи полягає в тому, що старша школа – це три роки поглибленого навчання, і освітній простір для старших дітей суттєво відрізняється від початкової чи базової школи. Це різні вікові категорії, різні потреби і різні освітні можливості.

Навчання за профілями передбачає наявність сучасних лабораторій, обладнання, аудиторій. Для молодшої школи це не є пріоритетом, адже вона має іншу орієнтацію – формування базових компетентностей. Тому ми не говоримо про закриття шкіл. Ми говоримо про те, що, можливо, не в кожній територіальній громаді будуть 10–12 класи. Але це не означає, що школа перестане

існувати. Вона може працювати як гімназія або початкова школа.

Другий міф – що без старшої школи заклад освіти стає «недошколою». Це також абсолютно хибне уявлення. Основою освітнього процесу є саме базова школа – початкова і гімназія. Це дев'ять років навчання, коли формується особистість дитини, її компетентності, базові знання і навички. Тому гімназія — це не «недошкола», а потужний фундамент для подальшого навчання. Без цього фундаменту неможлива якісна старша профільна школа.

Ще один поширений міф – що діти хочуть залишити все так, як є, і не бажають змінювати школу. Батьки часто кажуть, що дітям комфортно у своєму закладі, поруч із домом, і вони не хочуть нічого змінювати. Але коли ми проводимо комунікаційні кампанії з дітьми, проводимо відкриті опитування, ми бачимо іншу картину. Переважна більшість дітей підтримують можливість вибору, можливість формувати власну освітню траєкторію.

До прикладу, якщо дитина має сильні здібності до фізико-математичних дисциплін, вона може вступити до ліцею, де зібрані учні з подібними інтересами і рівнем підготовки. Там вони зможуть поглиблено вивчати предмети, працювати в середовищі однодумців, конкурувати і розвиватися.

Я вірю в здорову конкуренцію, тому що вона стимулює розвиток. Коли дитина потрапляє у середовище сильних учнів, це мотивує її рухатися вперед, розвиватися і готуватися до вступу у закладу вищої освіти.

Тому іноді бажання залишити все як є – це більше позиція дорослих, які хочуть, щоб дитина була поруч, біля дому. Але якщо система пропонує кращі можливості для розвитку, потрібно користуватися цим правом вибору.

Які класи ви опитували?

Ми проводимо своєрідне соціологічне опитування. Технологія виглядає так: спо-

чатку ми заходимо до дитячої аудиторії і запитуємо, що вони знають про реформу. Це дуже показовий етап. У середньому 70–80% дітей відповідають, що щось чули, але не розуміють, у чому суть змін.

Після цього ми проводимо роз'яснення: розповідаємо, що передбачає реформа, які можливості відкриваються, як формується старша профільна школа, які будуть профілі, курси за інтересами, власна освітня траєкторія. Далі проводимо опитування, які профілі цікавлять дітей, якою вони бачать школу мрії, які курси для душі хотіли б відвідувати.

Першу таку комунікаційну кампанію ми провели серед восьмих класів у Глибоцькій територіальній громаді. Цю роботу плануємо розширити і опитати учнів 8–9 класів у закладах загальної середньої освіти області, щоб отримати ширшу картину.

Чи будуть спеціалісти, які допомогатимуть дітям обрати профіль?

Так, це дуже важливий компонент реформи. Планується впровадження нової посади кар'єрного радника. Це фахівці, які допомагатимуть дітям здійснювати вибір спільно з батьками. Батьки теж є учасниками освітнього процесу, і їм також потрібна підтримка в цьому питанні. У шести пілотних закладах роль кар'єрного радника виконуватимуть психологи або соціальні педагоги. Ми таким чином відпрацьовуємо нову модель.

Є багато методик і тестів, які допомагають визначити здібності дитини, її темперамент, інтереси, потенційні професійні напрямки. У майбутньому саме кар'єрні радники допомогатимуть дітям і батькам зробити якісний вибір.

Чернівецька громада затвердила 13 ліцеїв. Чи не забагато це?

Законодавчо департамент може лише комунікувати і рекомендувати. Але я скажу відверто: на мій погляд, мережа, затверджена Чернівецькою міською радою, є неефектив-

ною. Перш за все, через тиск батьків і депутатського корпусу було залишено заклади, які поєднують початкову, базову і старшу школу в одному приміщенні. Для міста це, на мою думку, крок назад, це нерозуміння реформи. Початкова школа, відповідно до закону, має бути окремою юридичною особою. Винятки можливі лише у сільській місцевості, де є лише одна школа. У місті ситуація інша, тому саме міста мають бути амбасадорами змін і демонструвати правильний підхід до впровадження реформи. У Чернівцях вже є заклади, які мають потужні профілі і демонструють хороші результати. Залишати все як є – це, фактично, профанація реформи і зміна лише вивіски.

Старша профільна школа передбачає інший зміст і інший підхід. Ми говоримо про так звані «чисті» академічні ліцеї – заклади лише для 10–12 класів. Такі ліцеї дозволяють сконцентрувати ресурси, створити сучасну матеріально-технічну базу і створити той простір, який дозволить реалізувати себе дітям старших класів.

Чи може міністерство накласти так зване вето?

Поки що Міністерство освіти і науки не говорило про вето до 2027 року. Але вже були сигнали для Івано-Франківської області, що невідповідність мережі законодавству може поставити під питання фінансування. Тому дуже важливо виконувати закон, адже всі ми хочемо жити в правовій державі. У нас ще є час і ми активно працюємо над цим процесом.

Чи є дедлайни для громад?

Так. 2026 рік – це останній рік, коли громади мають визначитися і затвердити плани трансформації. Якщо цього не зробити, це може призвести до серйозних проблем у системі освіти, адже потрібно визначити, де припиняється набір, як відбувається трансформація, як проводяться громадські обговорення. Реформу неможливо запровадити без обговорення з громадою. Важливо пройти всі етапи. Тому я звертаюся до громад і депутатського корпусу: підключайтеся до роботи і не профануйте реформу. Наші дії зараз – це подальше майбутнє і запуск ефективної та якісної реформи в 2027 році.

Джерело: <https://www.youtube.com/watch?v=banUYmI3DoM>

ВПЕРШЕ З ОФІЦІЙНИМ ВІЗИТОМ У ЧЕРНІВЕЦЬКУ ОБЛАСТЬ ПРИБУВ НАДЗВИЧАЙНИЙ І ПОВНОВАЖНИЙ ПОСОЛ ЛАТВІЇ В УКРАЇНІ АНДРЕЙС ПІЛДЕГОВІЧС

Зустріч з латвійською делегацією відбулася у Чернівецькій ОВА. Начальник Чернівецької ОВА Руслан Осипенко, Надзвичайний і Повноважний Посол Латвії в Україні Андрейс Пілдеговічс, аташе Посольства з питань оборони в Україні та Молдові Андрейс Забурдаєвс і Почесний консул Латвії у Чернівцях Ілля Хоть провели предметну розмову щодо можливостей розширення співробітництва.

Під час зустрічі йшлося про транспортну інфраструктуру, сільське господарство, освіту, медицину, реабілітацію поранених

воїнів та започаткування нових спільних бізнес-проектів. Область зацікавлена також у розвитку співробітництва на рівні територіальних громад. Так, угоди про партнерство вже мають Хотин та латвійське місто Алуксне, а також Вижницька районна рада та Єкабпілський край Латвії.

Андрейс Пілдеговічс підтримав таку ініціативу, а також запевнив, що Латвія й надалі послідовно допомагатиме Україні.

Джерело: пресслужба ОВА

МІНІСТР ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ОКСЕН ЛІСОВИЙ ОБГОВОРИВ ІЗ ПРЕДСТАВНИКАМИ ГРОМАД ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ ТРАНСФОРМАЦІЮ МЕРЕЖІ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ

У Чернівецькій області з робочим візитом перебував Міністр освіти і науки України Оксен Лісовий.

У Красноільську відбулася нарада з головами та педагогами двадцяти буковинських громад, де компактно проживають представники румунської національної спільноти. Як інформує пресслужба Чернівецької обласної військової адміністрації, начальник ЧОВА Руслан Осипенко разом із Міністром освіти і науки України Оксеном Лісовим, його заступницею Надією Кузьмичовою, виконувачем обов'язки голови Чернівецької обласної ради Миколою Гуйтором та представниками громад обговорили трансформацію мережі освітніх закладів Чернівецької області в межах III етапу реформи Нової української школи, що передбачає створення мережі академічних ліцеїв.

«Загальна реформа проводиться давно, з 2017 року, і в сьогодні в новій системі, новій парадигмі навчається понад два мільйони дітей. Нові стандарти, сформовані, починаючи з початкової школи, базові тематичні блоки, вилучені і перенесені в старшу профільну школу, інший підхід до профорієнтації тощо – це все те, що реалізовується уже вісім років», – зазначив Оксен Лісовий. Тому, за його словами, є потреба обговорити цей найскладніший,

але важливий і невід'ємний етап тривалої реформи щодо старшої профільної школи, який, до того ж, припав на час війни: як реалізовується, які є складнощі і чи можуть до його реалізації бути внесені певні зміни.

«У нас відбулася відверта та водночас конструктивна дискусія. І я вдячний головам громад та усій румунській національній спільноті Чернівецької області за розуміння і підтримку. Саме на це розраховані такі зустрічі – щоб без зайвого формалізму і загальних фраз обговорити те, що дійсно турбує і важливо для кожної громади. А найголовніше – тут і зараз знайти конкретні рішення для розв'язання актуальних проблем. Одна з них, яка прозвучала під час зустрічі, – організація доїзду дітей до навчальних закладів. Я запевнив, що Чернівецька ОВА не буде осторонь цього процесу та не залишить громади сам на сам з цим питанням. Ми тісно співпрацюємо з українським Урядом, щоб за кошти державного бюджету та у співфінансуванні з місцевих бюджетів ще більше поповнити шкільний автопарк громад нашої області. Наразі вже маємо рішення Кабміну: цього річчя на відповідні потреби Буковина отримає 73 мільйони гривень», – зазначив начальник Чернівецької ОВА Руслан Осипенко.

ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСТЬ ПРОДОВЖУЄ ВПРОВАДЖУВАТИ СЕРВІСИ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ТА ПСИХОСОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ В ОБЛАСТІ

Чернівецьку область відвідала керівниця Координаційного центру з психічного здоров'я КМУ Оксана Збітнева. Вона разом із колегами ознайомила з результатами впровадження Всеукраїнської програми «Ти як?» у Чернівецькій області

У Чернівецькій ОВА під головуванням заступника начальника Чернівецької ОВА Романа Гребі відбулась робоча зустріч, під час якої обговорили важливі аспекти та результати впровадження Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?» в Чернівецькій області.

Наразі у всіх 52 територіальних громадах Чернівецької області функціонують послуги з ментального здоров'я – загалом 389 сервісів у різних секторах.

У сфері психічного здоров'я та психосоціальної підтримки задіяно:

- 1406 фахівців;
- 9 консультантів «Ти як?» у громадах, де вже створені та опубліковані путівники «Маршрути послуг з ментального здоров'я».
- 42 мультидисциплінарні команди, до яких інтегрована психологічна допомога.
- функціонують 8 центрів ментального здоров'я. Також Центри ментального здоров'я є у 2 амбулаторно-поліклінічних закладах: КНП «Міська поліклініка № 1», КНП «Міська поліклініка № 2».

- 9 Центрів життестійкості.

- Соціальна адаптація молоді з ментальними порушеннями у 2 територіальних громадах (Інклюзивна кав'ярня «Caritas» – м. Чернівці, Соціальне кафе «Горнятко» – смт Лужани).

У 2025 році проведено понад 8000 заходів у межах програми «Ти як?». Їх учасниками стали близько 75000 жителів області.

Заступник начальника Чернівецької ОВА Роман Греба зазначив, що у Чернівецькій області продовжують реалізовуватись два ключові проекти підтримки ветеранів та членів їх сімей – «СТАЛЬ» та «МАНДРОТЕРАПІЯ». Головна мета цих проектів – не лише фізичне відновлення, а й подолання наслідків хронічного стресу, ПТСР та попередження емоційної ізоляції Захисників. Проектом охоплено вже понад 15000 осіб.

В межах робочого візиту, в Хотинській громаді відбулось виїзне засідання: «Всеукраїнська програма ментального здоров'я. Регіональна координація», організоване Координаційним центром з психічного здоров'я Кабінету Міністрів України. Під час засідання представники центру провели зустріч із Хотинським міським головою та заступниками начальників Житомирської, Чернігівської, Чернівецької, Черкаської, Івано-Франківської обласних військових адміністрацій.

Учасники ознайомилися з роботою місцевих сервісів та відвідали Центр життестійкості, який працює на базі Центру надання соціальних послуг.

Основна мета таких центрів – збереження, підтримка та відновлення ментального здоров'я населення громади запобігання психічним розладам покращення якості життя осіб із психічними та психосоціальними потребами.

Джерело: Пресслужба ОВА

ІГОР БАБ'ЮК

координатор Партнерства
Українського Народного Дому
в Чернівцях

ГРОМАДСЬКА УЧАСТЬ ПО-НОВОМУ. ЩО ЗМІНЮЮТЬ ТРИ КЛЮЧОВІ ЗАКОНИ ДЛЯ ГРОМАД

Які законодавчі зміни сьогодні найбільше впливають на розвиток громадської участі на місцевому рівні?

Громадськість передусім цікавлять три закони, які були ухвалені Верховною Радою у 2024 році та підписані Президентом України. Перший – Закон України щодо забезпечення прозорості місцевого самоврядування, який вносить зміни до Закону «Про місцеве самоврядування в Україні». Другий – Закон України «Про публічні консультації». Третій – Закон України про внесення змін до деяких законів щодо народовладдя на рівні місцевого самоврядування.

Якщо розглядати їх поетапно, то перший закон суттєво посилює вимоги до відкритості діяльності органів місцевого самоврядування. Якщо раніше не було чіткого обов'язку здійснювати відеофіксацію засідань, проводити онлайн-трансляції, то тепер органи місцевого самоврядування зобов'язані забезпечувати відеофіксацію не лише сесій ради, а й засідань виконавчих комітетів та депутатських комісій. Тобто це означає, що жителі громади мають право доступу до засідань онлайн і можуть отримувати публічну інформацію безпосередньо в процесі прийняття рішень.

Чи виникали дискусійні моменти щодо реалізації цього закону?

Найбільша дискусія стосувалася пер-

сональних даних. Під час засідань часто озвучуються персональні дані громадян. Закон передбачає механізми їх захисту: на період озвучення персональних даних може бути вимкнений звук або забезпечено інший спосіб недопущення їх оприлюднення. Водночас сама відеофіксація засідання не припиняється. Таким чином має бути забезпечений баланс між відкритістю та захистом персональних даних.

У чому особливість Закону «Про публічні консультації»?

Цей закон надзвичайно важливий, однак його повноцінне застосування відтерміновано до завершення воєнного стану. Він зобов'язує органи місцевого самоврядування проводити публічні консультації не лише щодо стратегічних документів, а фактично щодо всіх проектів рішень, які виносяться на розгляд сесії.

Раніше законодавство передбачало, наприклад, 20-денний строк для оприлюднення проектів рішень, але не визначало чітко мету такого оприлюднення. Тепер закон прямо встановлює: проекти документів мають проходити процедуру публічних консультацій. Це можуть бути електронні консультації (розміщення проекту на сайті з можливістю подання пропозицій), публічні обговорення, громадські слухання, у складних або

чутливих питаннях – навіть попередні соціологічні дослідження. Після проходження консультацій відповідні рекомендації виносяться на розгляд ради. Водночас передбачено винятки для рішень оперативного характеру, зокрема пов'язаних із забезпеченням оборони, підтримкою військових чи волонтерських ініціатив.

Які ключові новації передбачає закон про народовладдя на рівні місцевого самоврядування?

Цей закон комплексно змінює підхід до взаємодії влади з громадськістю. Насамперед, встановлено обов'язок для кожної територіальної громади до визначеного терміну, а саме до 1 січня 2027 року, ухвалити Статут територіальної громади. Це базовий документ, який регулює взаємовідносини органів місцевого самоврядування з жителями та визначає інструменти участі.

По-друге, розширено поняття «житель громади». Тепер до нього належать не лише особи з реєстрацією, а й внутрішньо переміщені особи, які мають довідку про проживання в громаді. Відповідно, вони отримують право брати участь у публічних консультаціях, громадських слуханнях, загальних зборах та інших формах місцевої демократії.

По-третє, суттєво розширено участь молоді у прийнятті рішень. Передбачено, зокрема, залучення молодих людей від 14 років до інструментів місцевої демократії – через дорадчі органи, молодіжні ради, участь у слуханнях та інших заходах. Ці механізми мають бути закріплені у статутах громад.

Ще одна важлива новація – запровадження інструменту громадського оцінювання. Громадські організації, юридичні особи, професійні об'єднання можуть ініціювати оцінювання діяльності певного органу, відділу або напрямку роботи. За результатами такого оцінювання подаються не лише висновки, а й конкретні пропозиції щодо вдосконалення. Раніше подібний

механізм існував у формі громадської експертизи, однак він переважно стосувався органів виконавчої влади. Тепер інструмент прямо інтегровано в систему місцевого самоврядування.

Чи проводиться роз'яснювальна робота щодо нових можливостей для громадян?

Так, безумовно. Проводяться семінари й навчальні заходи. Ці три закони вже включені до навчальних програм центрів підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування.

Крім того, профільні структурні підрозділи обласної військової адміністрації планують інформаційні сесії для громад, зокрема щодо розроблення статутів. Адже саме через статuti детально прописуються всі процедури громадської участі.

Першочергове завдання – переконати громади, що статут є необхідним інструментом врегулювання взаємовідносин між владою та жителями.

Чому це важливо з практичної точки зору?

Якщо в громаді не визначено чітких процедур участі, люди часто не бачать правового способу впливу. Тоді виникають протестні форми реагування – перекриття доріг тощо. Натомість наявність прописаних інструментів – публічних консультацій, місцевих ініціатив, слухань, громадського оцінювання – дає можливість кожному жителю громади впливати на рішення у правовий спосіб і брати безпосередню участь у формуванні місцевої політики. Саме для цього ці інструменти й запроваджуються: щоб участь була системною, врегульованою та результативною.

БУКОВИНСЬКІ ГРОМАДИ ОНОВЛЮЮТЬ СТАТУТИ ВІДПОВІДНО ДО НОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Як інформує [пресслужба Чернівецької обласної ради](#), станом на початок року нові статuti вже мають шість громад області: Чернівецька, Великокучурівська, Усть-Путильська, Клішківська, Вижницька та Хотинська громади.

Ініціатива стала можливою у межах участі буковинських громад у програмі Polaris «Залучення жителів на місцевому рівні: можливості розвитку», яку реалізує SALAR International за підтримки Уряду Швеції через Sida.

Статuti визначають правила участі жителів у прийнятті рішень, механізми

впливу на місцеву владу, прозорі та зрозумілі інструменти громадської участі. А ще – відкривають більше можливостей для залучення жителів до розвитку громад та формують культуру відповідального громадянства.

Відповідно до нового законодавством про народовладдя до кінця 2026 року територіальні громади зобов'язані розробити та ухвалити Статuti громад, які регламентують форми участі жителів, визначають правила взаємодії влади та мешканців, забезпечують прозорість та підзвітність у громаді.

«ПЛІЧ-О-ПЛІЧ: ЗГУРТОВАНІ ГРОМАДИ»: НОВОДНІСТРОВСЬКА ТА БІЛОЛУЦЬКА ТГ УКЛАЛИ МЕМОРАНДУМ ПРО СПІВПРАЦЮ

Меморандум про співпрацю в межах національного проекту «Пліч-о-пліч: Згуртовані громади» підписали Новодністровська міська голова Наталія Цимбалюк та начальник Білолуцької селищної військової адміністрації Олександр Козич, – йдеться [на сайті громади](#).

Новодністровська громада стала громадою-партнером, щоб підтримати громаду-форпост у подоланні наслідків війни.

Співпраця передбачає гуманітарну допомогу, відбудову та розвиток соціальної інфраструктури, обмін досвідом між фахівцями, освітні, культурні й спортивні ініціативи, підтримку економіки, медицини та соціальної сфери.

Керівники громад впевнені, співробітництво буде плідним і взаємовигідним для обох сторін-підписантів Меморандуму.

Нагадаємо, національна ініціатива «Пліч-о-пліч: згуртовані громади» об'єднує громади з різних регіонів України задля взаємної підтримки, допомоги прифронтовим і прикордонним територіям, а також спільного відновлення країни. Завдяки цій ініціативі громади-форпости зможуть отримувати необхідну підтримку: від гуманітарної допомоги до відновлення інфраструктури, економічного розвитку та покращення якості послуг для місцевих жителів.

КЛІШКОВЕЦЬКА ТА ДУБОВ'ЯЗІВСЬКА ГРОМАДИ СТАЛИ ПАРТНЕРАМИ

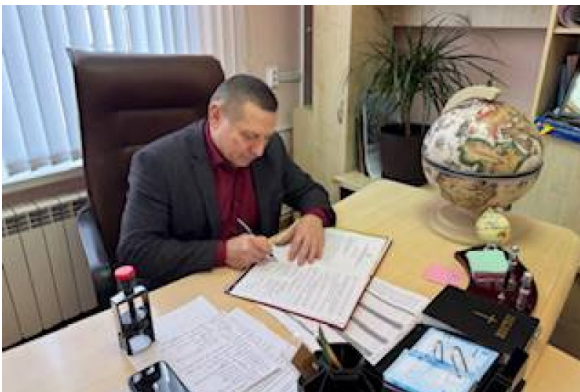
У рамках національного проекту «Пліч-о-пліч: Згуртовані громади» Меморандум про співпрацю підписано також між Клішковецькою сільською територіальною громадою Чернівецької області та Дубов'язівською селищною радою Сумської області, – про це йдеться [на сайті громади](#).

Документ підписали Клішковецький сільський голова Віктор Дронь та Дубов'язівський селищний голова Леонід Білик.

Співпраця передбачає гуманітарну

допомогу, відбудову та розвиток соціальної інфраструктури, обмін досвідом між фахівцями, освітні, культурні й спортивні ініціативи підтримку економіки, медицини та соціальної сфери.

Партнерство сприятиме посиленню інституційної спроможності, впровадженню нових управлінських практик, а також створенню спільних проєктів, спрямованих на покращення якості життя мешканців обох громад.

ВЕЛИКОКУЧУРІВСЬКА ГРОМАДА ПЕРЕДАЛА ПОТУЖНИЙ ГЕНЕРАТОР ГРОМАДИ-ФОРПОСТУ НА КИЇВЩИНІ

У рамках проєкту «Пліч-о-пліч: Згуртовані громади» Великокучурівська громада Чернівецької області передала Білогородській громаді-форпосту Київської області – дизельний генератор ГУМС-1000.

Білогородська громада, розташована у Бучанському районі Київщини, пережила складні періоди бойових дій, проте змогла вистояти, згуртуватися та відновити роботу ключових служб.

Дизельний генератор ГУМС-1000 – це сучасна мобільна електростанція, призначена для забезпечення резервного або основного електроживлення підприємств, будівельних майданчиків, комунальних установ та промислових об'єктів. У разі аварійних або планових відключень електроенергії обладнання дозволяє безперебійно підтримувати роботу

об'єктів критичної інфраструктури – котельень, насосних станцій, медичних закладів, адміністративних будівель та укриттів.

Переданий генератор стане додатковою гарантією енергетичної безпеки та допоможе уникнути перебоїв у роботі важливих об'єктів.

Джерело: [Пресслужба ОВА](#)

ХОТИНСЬКА ГРОМАДА ОТРИМАЛА ТЕХНІКУ ВІД НІМЕЦЬКИХ ПАРТНЕРІВ

Міста Ален та Тельтов передали два автомобілі, інвентар для пожежної команди та 17 генераторів. Техніка допоможе комунальникам забезпечувати роботу критичної інфраструктури, перевозити дрова та інші необхідні вантажі.

«Це не просто підтримка. Це реальні інструменти, які допомагають громаді функціонувати у цю важку зиму воєнного часу, бути готовими до складних викликів. Щира вдячність партнерам із міста Ален та Тельтов за дружнє плече і солідарність з українським народом», – зазначив мер Хотина Андрій Дранчук.

Він також додав, що під час візиту до Німеччини зустрівся з мером Тельтова Андре Фреймутом та очільником Але-

на Матіасом Харманом. Вони обговорили проект із теплодернізації в одному з навчальних закладів Хотина.

Джерело: [Чернівецька обласна рада](#)

ЧЕРНІВЦІ ОТРИМАЛИ ТЕХНІЧНУ ДОПОМОГУ ВІД ПАРТНЕРІВ З НІМЕЧЧИНИ

Як інформує Чернівецька міська рада, у межах проекту GIZ «Муніципальна підтримка українських міст» через муніципалітет міста Дюссельдорф для КП «Чернівецьке тролейбусне управління» передано дві сонячні електростанції загальною вартістю 39,8 тис євро. Через муніципалітет міста Мангайм КП «Чернівцітеплокомуненерго» отримало багатофункціональний фронтальний навантажувач вартістю 61 тис євро, що посилить

технічні можливості підприємства.

«Ми співпрацюємо з нашими німецькими містами-побратимами у межах даного проекту вже кілька років. Із 2023 року щороку завдяки такій взаємодії комунальні підприємства Чернівців отримують необхідну техніку та транспорт, що ефективно використовується для покращення якості послуг у громаді. Зокрема, «Міськвітло» отримало робочу платформу з підйомником, техніку й транспорт – «МіськШЕП» та «Трест зеленого господарства».

Торік Чернівцям також передали вантажні робочі платформи та сонячні панелі. Йдеться про послідовну і системну підтримку комунальних підприємств.

Вважаю, що наше міцне партнерство з Дюссельдорфом та Мангаймом є основою успішної реалізації цього проекту», – зазначив директор департаменту соціально-економічного розвитку та стратегічного планування Чернівецької міської ради Сергій Бостан.

ЧЕРНІВЦІ ПРЕЗЕНТУВАЛИ ТУРИСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ГРОМАДИ НА ITB BERLIN 2026

Чернівці представили на найбільшій міжнародній туристичній виставці – ITB Berlin 2026.

Команда Департаменту соціально-економічного розвитку та стратегічного планування Чернівецької міської ради спільно з туристично-інформаційним центром Чернівців провела триденну роботу з презентації туристичного потенціалу громади. Про це йдеться на сторінці Департаменту у Facebook.

ITB Berlin – провідна світова професійна платформа у сфері туризму, яка у 2026 році об'єднала представників 190 країн та понад 5 тисяч експонентів. Протягом трьох днів виставку відвідали десятки тисяч учасників туристичної індустрії з усього світу.

На міжнародному майданчику Чернівці презентували архітектурну спадщину міста, культурні принади, туристичні атракції та гастрономічний колорит Букови-

ни. Особливу увагу приділяли формуванню нових партнерств, встановленню професійних контактів та вивченню актуальних світових трендів розвитку туристичних дестинацій і впровадженню сталих практик у сфері туризму.

Український стенд відвідали почесні гості та організатори виставки, зокрема Генеральний секретар UN Tourism Шейха Аль-Новайс, Правлячий бургомістр Берліна Кай Вегнер, Європейський комісар з питань сталого транспорту та туризму Апостолос Ціцікостас, Координатор федерального уряду Німеччини з питань морської економіки та туризму Крістоф Плосс, Президент Німецької туристичної асоціації (DRV) Альбін Лойдль та Голова правління Messe Berlin GmbH Маріо Тобіас.

За словами директора Департаменту соціально-економічного розвитку та стратегічного планування Чернівецької міської ради Сергія Бостана, участь у такій масштабній події є можливістю представити міжнародній спільноті туристичний потенціал міста, його унікальну архітектурну та культурну спадщину, атмосферу й автентичність, а також налагодити співпрацю з міжнародними партнерами та профільними асоціаціями. Участь України та Чернівців у ITB Berlin сприяє інтеграції громади у глобальний туристичний простір, формуванню довгострокових партнерств і посиленню міжнародної впізнаваності міста.

АКТУАЛЬНИЙ СТАН СПРАВ У ГРОМАДАХ ОБЛАСТІ РОЗГЛЯНУЛИ ПІД ЧАС ВІЇЗНИХ НАРАД

Начальник Чернівецької ОВА Руслан Осипенко провів низку виїзних робочих зустрічей у громадах області. Перша зустріч відбулася з головами територіальних громад Дністровського району у Сокирянах.

Під час наради обговорили ключові виклики у воєнний час. Особливу увагу зосередили на питаннях підтримки Сил оборони України, ветеранів війни, внутрішньо переміщених осіб, а також релокованого бізнесу. Також значну увагу приділили питанню енергозабезпечення громад в умовах тривалих відключень електроенергії та забезпеченню стабільної роботи об'єктів критичної та цивільної інфраструктури.

Наступну зустріч було проведено в селищі Путила Вижницького району. У ній взяли участь керівники району та територіальних громад, представники обласної влади, депутати, керівництво обласної податкової служби, а також представники сектору безпеки й оборони. Під час відкритого та конструктивного діалогу розглянули актуальний стан справ у громадах Вижниччини та проблемні питання, характерні для гірських територій: розвиток інфраструктури, використання лісових ресурсів, забезпечення соціальних виплат тощо.

Усі порушені питання зафіксовано для подальшого опрацювання у взаємодії з відповідальними органами як на

регіональному, так і на національному рівнях.

Наголошено на необхідності практичних рішень без формального підходу, а з орієнтацією на конкретний результат для громад.

Під час наради окреслено також ключові пріоритети подальшої роботи, серед яких:

- Єдність і згуртованість. Консолідація зусиль органів влади та місцевого самоврядування є основою стійкості держави в умовах воєнного стану.

- Підтримка підрозділів Сил безпеки та оборони. Громадам рекомендовано спрямовувати на потреби військових не менше 10% власних доходів місцевих бюджетів.

- Енергетична безпека. В умовах цілеспрямованих атак на енергосистему пріоритетом є розвиток автономної генерації на місцях та підвищення енергостійкості громад.

- Реалізація ветеранської політики. У громадах має діяти комплексна система підтримки ветеранів та членів їхніх родин, з акцентом на соціальну, психологічну та професійну адаптацію.

- Фінансова спроможність. Із дев'яти громад району чотири залишаються дотаційними.

Підкреслено необхідність активнішого використання державних і міжнародних проєктів, зокрема можливостей цифрової екосистеми відновлення DREAM. Обласна військова адміністрація забезпечить методичну та організаційну підтримку.

- Система оповіщення та укриття. Забезпечення належної матеріально-технічної готовності є прямою відповідальністю громад і безпосередньо впливає на безпеку мешканців.

- Підготовка до весняного періоду та наступного опалювального сезону. Уже зараз необхідно перевірити стан систем життє-

забезпечення, наявні ресурси та готовність до можливих надзвичайних ситуацій, зокрема паводків, а також завчасно інформувати обласну владу про потреби, які громади не можуть покрити власними силами.

Третя робоча зустріч начальника Чернівецької ОВА відбулася у Великому Кучурові із головами громад Чернівецького району. Участь у заході взяли також Перший заступник Голови Верховної Ради України Олександр Корнієнко, народні депутати Віталій Безгін і Максим Павлюк, керівництво та депутати обласної ради, представники районної влади, керівники органів сектору безпеки та оборони області.

Серед основних проблем, які озвучили представники громад – нестача коштів, особливо після вилучення «військового ПДФО», брак робочих кадрів, складна економічна ситуація, демографічна криза, поганий стан доріг тощо.

«Традиційно діалог був відвертим і змістовним – саме в цьому полягає головна ідея таких зустрічей. У районі 33 громади – і кожна має як власні, так і спільні виклики. Уважно вислухав голів громад, зафіксував проблемні питання та пропозиції. Вони не залишаться на папері – далі працюватимемо індивідуально з кожною громадою, щоб разом напрацьовувати конкретні рішення і підсилювати спроможність громад. Своєю чергою наголосив головам громад та всім присутнім на спільних пріоритетах», – йдеть-

ся у дописі Руслана Осипенка на Facebook.

Основними пріоритетами, за словами начальника ЧОВА, є:

- Підтримка військових підрозділів. Важливо, щоб вона не зменшувалася, а системно зростала кожного кварталу.
- Консолідація зусиль попри політичні чи партійні розбіжності.
- Якісна ветеранська політика: у кожній громаді та на рівні області мають бути створені належні умови для повернення військових до цивільного життя. Соціальні програми та пакети підтримки повинні реально працювати для ветеранів, їхніх родин, а також для сімей полеглих і зниклих безвісти воїнів.
- Підготовка до опалювального сезону 2026–2027, яка повинна розпочатися вже зараз і включати розвиток автономних та резервних джерел генерації енергії.
- Фінансова спроможність громад. Не всі громади мають однакові можливості. Але найважливіше питання – чи використані всі доступні інструменти для посилення власної фінансової спроможності. Таких можливостей достатньо, і обласна влада готова допомагати громадам у їх залученні та ефективному використанні.
- Громадський порядок і безпека. Інститут поліцейських офіцерів громади має працювати максимально ефективно. За потреби є готовність Національної поліції підсилювати цей напрям роботи додатковими силами.
- Підтримка внутрішньо переміщених осіб та релокованого бізнесу, створення умов для їх інтеграції у громади та розвитку економіки регіону.
- Розвиток сімейних форм виховання. Громадам варто активніше сприяти створенню дитячих будинків сімейного типу. ОВА готова ініціювати отримання державних субвенцій на придбання житла у співфінансуванні з місцевими бюджетами громад.

Джерело: Пресслужба ОВА

АСОЦІАЦІЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ «ЄВРОРЕГІОН КАРПАТИ – УКРАЇНА – КАРПАТСЬКА АГЕНЦІЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ» ОФІЦІЙНО ПЕРЕЗАПУСКАЄ СВОЮ РОБОТУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

комісії – до її складу обрано Усть-Путильську сільську голову Марію Ілюк.

З початку повномасштабного вторгнення діяльність Асоціації трансформувалася відповідно до потреб воєнного часу, зосередившись на безпеці прикордонних територій та ліквідації наслідків стихійних лих. Наразі підготовлено 19 нових проектів: один уже завершено, ще три перебувають у процесі реалізації.

Для Чернівецької області, яка доєдналася до Асоціації у 2017 році, така співпраця стала важливим інструментом залучення грантових коштів Європейського Союзу. Йдеться про реалізацію проектів у сферах безпеки громад, збереження та популяризації історико-культурної спадщини, подолання наслідків пандемії, охорони природи та розвитку спорту. Обов'язковою умовою участі було співфінансування, тому необхідні кошти виділяли з обласного та місцевих бюджетів.

Сьогодні Асоціація знову стає важливим майданчиком для співпраці чотирьох карпатських областей. Така взаємодія сприятиме сталому розвитку Карпатського регіону через реалізацію транскордонних програм та підтримку місцевого самоврядування.

У Львові відбулися V Загальні збори, які зібрали очільників обласних, районних та місцевих рад. На зборах обрали нове керівництво й визначили стратегічні пріоритети на найближчі роки. Як інформує пресслужба Чернівецької обласної ради, делегацію Чернівецької області на засіданні очолив виконувач обов'язків голови обласної ради Микола Гуйтор. Він разом із головою Вишницької районної ради Михайлом Андрюком та Селятинським сільським головою Валерієм Полянчуком увійшов до оновленого складу Правління Асоціації.

Новим головою Правління обрано виконувача обов'язків голови Львівської обласної ради Юрія Холода, а виконавчим директором призначили Михайла Хміля, народного депутата України VIII скликання. Представництво Буковини є і в Ревізійній

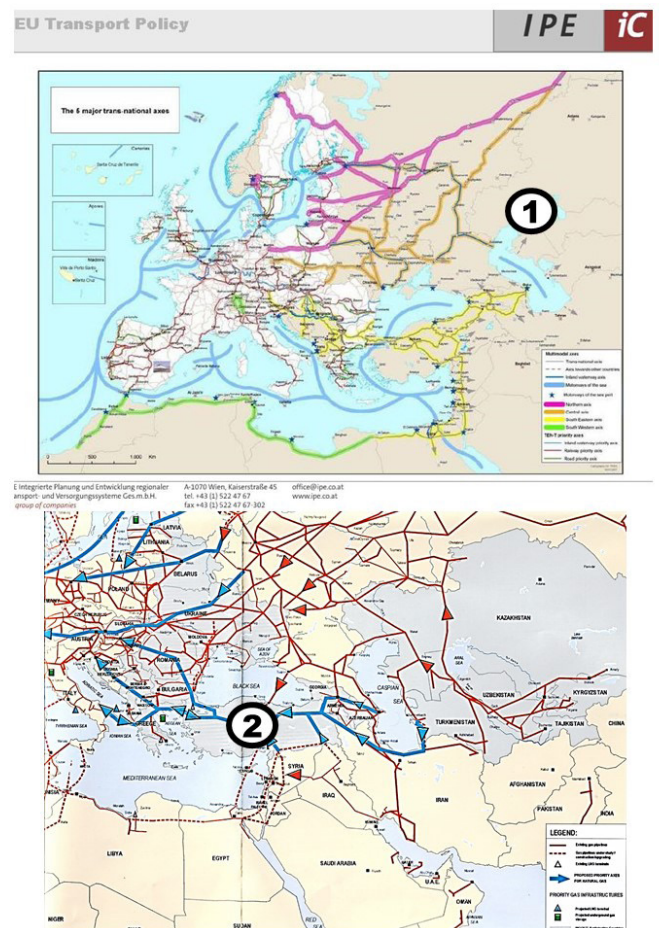
ЗИНОВІЙ БРОЙДЕ
радник голови облдержадміністрації,
директор ДНТЦ «Екоресурс»,
кандидат технічних наук

ПЕРСПЕКТИВИ І ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ В ТРАНС'ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ТРАНСПОРТНО-ЕНЕРГЕТИЧНОМУ КОРИДОРІ

Подальше зростання глобального кризового впливу на процеси територіального розвитку і безпеки (С.27) змінює підходи до кризового планування, коли оцінки ризиків та сценаріїв їх запобігання/мінімізації починають мінятися місцями. Йдеться про те, що невизначеність при прогнозуванні ризиків перевищує передбачуваність історично і актуально вивіренних напрямів територіально-галузевого розвитку (С.27).

З таких позицій слід вибудовувати національну стратегію поведінки, її відстоювання на міжнародному рівні та забезпечувати максимальне регіональне сприяння, зокрема щодо таких макрорегіональних проектів як Транс'європейський «вертикальний» транспортно-енергетичний коридор. Це поняття в сьогоднішньому просторі Ініціативи Тримор'я (3SI) об'єднує спрямування південних і північних газових потоків до найбільших в Європі українських карпатських сховищ з одночасними можливостями акумуляції електроенергії у найпотужнішому в Європі Дністровському гідроенергоакумуляуючому комплексі на тлі відтворених ЄС історичних автозалізничних сполучень «з варяг у греки», зокрема у ТЕН-Т «Балтійське море – Чорне море – Егейське море» (TEN-T ВВА), через Волинь, Галичину

і Буковину в обхід Карпат. (Рис.1)

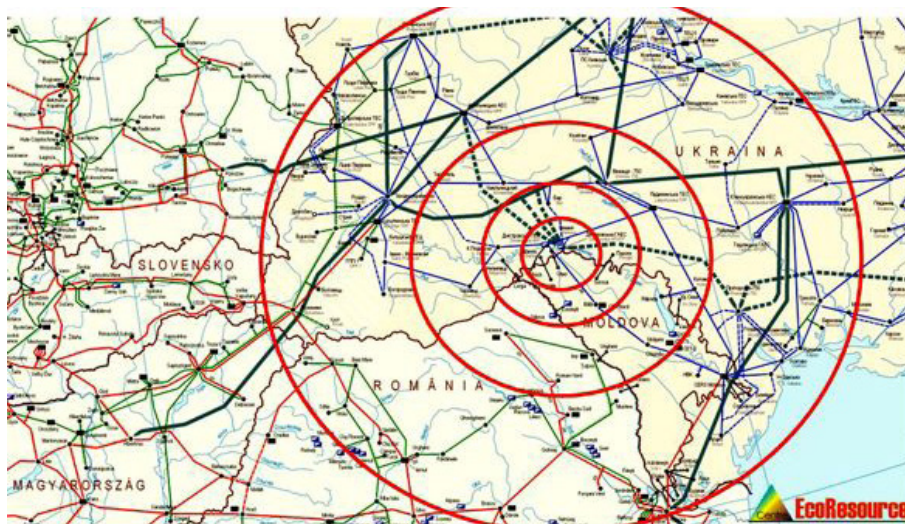
a)

6)

В)

в)

Рис. 1 Вертикальний транспортно-енергетичний коридор: а) пострадянські транспортні - і газові - 2 «щупальці» ЄСРП/РФ до країн Європи; б) основні гілки ТЕН-Т ВВА: 1 – через Україну, оминаючи Карпати, 2 – в обхід України, двічі перетинаючи Карпати; в) газовий коридор комунікацій до Карпатських сховищ: 1 – через Ісакчу–Орлівку і Молдову; 2 – в обхід України через Угорщину, Австрію, Словаччину; 3 – найкоротший через Румунію та північну частину газогону «Ананьїв – Богородчани»; г) можливості добового депонування електроенергії з Центрально-Східної Європи на Дністровському гідроенергоакумуляуючому комплексі.

Необхідність такого підходу були виявлена у перших спробах визначення у взаємодії з ЄС і НАТО загальних принципів сталого соціально-економічного розвитку і безпеки в зоні їх східного розширення та суцільного ланцюжка спільних з Україною євро регіонів. Цю ідею підтримав Президент Румунії після її презентації у рамках офіційного візиту Прем'єр-міністра України до Румунії у січні 2002 р. У середні 2000 рр. ідея вертикального коридору була покладена в основу уявлень про т.з «Зелений банан» у цій зоні. Але відповідне формулювання з'явилося лише через 12 років, а реалізація починається ще через 12 років. що підтверджено також Дослідницьким центром Конгресу в 2025 р.

Незважаючи на підтримку ключових структур ЄС (Рис. 2), Україна і Румунія недостатньо активно просувають взаємовигідні національні інтереси у цій царині та загальноєвропейські здобутки від їх реалізації. Це стосується не тільки питань сталого соціально-економічного та просто-

рого розвитку і енергетичної безпеки в усій зоні східних кордонів ЄС і НАТО, але й військової мобільності вздовж і крізь ці кордони через Туреччину/Грецію – Болгарію – Румунію – Україну – Польщу.

ГЕНЕРАЛЬНИЙ ДИРЕКТОРАТ
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОМІСІЇ з ПИТАНЬ
МОБІЛЬНОСТІ ТА ТРАНСПОРТУ
Генеральний директор

Ref: Ares(2025)6999417 - 28/08/2025

Брюссель,
MOVE/MK/(2025)8956908
Зіновій БРОЙДЕ
Директору Центру, раднику
Начальника Чернівецької обласної
військової адміністрації
Електронна адреса:
ecoresource.office@gmail.com

Посилання: Ares (2025)5964768

Шановний пане Бройде,

Щиро дякую за Ваш лист від 18 липня, в якому Ви ділитеся своїми думками щодо історичного і сучасного стратегічного значення Європейського транспортного коридору «Балтійське – Чорне – Егейське моря» (ВВА ЕТС), а також у ширшому контексті прагнення України до інтеграції.

Я також ціную Ваші добрі слова щодо нещодавнього скріннігу в Брюсселі; це була справді важлива можливість для зацікавлених сторін підтвердити постійне зобов'язання ЄС щодо сприяння зв'язності, стійкості та співпраці в регіоні.

Я врахувала Ваше занепокоєння щодо будівництва коридору за 2 альтернативними маршрутами, які Ви описали, як через Україну, так і в обхід її, а також Ваші спостереження щодо потенціалу політичних і соціально-економічних наслідків і поточних інфраструктурних пріоритетів. Ваші висноження на історичні маршрути, попередні маршрути ЄС та міжнародні рішення, а також робота, виконана в рамках EUSDR, Ініціативи Тримор'я та інших платформ надають цінний контекст.

Як Ви зазначасте, останні події, включаючи набрання чинності нового Регламенту ТЕН-Т і, разом з ним, нещодавно сформованого коридору ВВА, створюють можливість для міркувань щодо збалансованого вирішення цієї проблеми. Звертіть увагу, що неслабом до 2026 року, буде призначений європейський координатор ВВА, який розробить план роботи з просування вперед для всіх країн коридору, включаючи Україну.

Також звертаю вашу увагу, що Європейські транспортні коридори, яких загалом дев'ять, є частиною більшої ТЕН-Т мережі, які є взаємопов'язаними, доповнюючи кожен інших. Для України існує тісна співпраця між коридорами, що йдуть до Львова, а також основними коридорами, що перетинають Україну.

Будь ласка, прийміть до уваги, що позв «Шляхи Солідарності» затуплено у відповідь на негайні оперативні виклики, але підхід Коридорів має довгострокову перспективу до 2040 року, і тому ми розглянемо довгострокове планування розвитку транспортної інфраструктури вздовж цього Коридора та в Україні. Таким чином ми також тісно пов'яжемо ці зусилля з поточними розробками у сфері військової мобільності.

Я забезечу, щоб Ваші рекомендації були передані відповідним колегам у Комісії для врахування в обговореннях щодо майбутнього розвитку коридору ВВА.

Ми цінуємо постійний діалог з усіма зацікавленими сторонами, і я заклинаю Вас продовжувати співпрацю в процесі подальшого руху вперед. Ще раз дякую за Вашу відданість справі зміцнення зв'язків та співпраці в межах ЄС та його сусідів...

З повагою,

[електронний підпис] pp
Мая БАКРАН-МАРЧІ
Майя КОПЧІНСЬКА
Commission européenne European Commission, 1049 Bruxelles/Bruzel, BELGIQUE/BELGIË - tel. +32 22991111
Office: DM28 08/01 - Тел. праша ліній +32 229-55609 Маяя КОПЧІНСЬКА@ec.europa.eu

Електронний підпис 29/08/2025 10:40 (UTC+02) відповідно до статті 11 Рішення Комісії (ЄС) 2021/2121

а)

Тема: Відповідь щодо проблеми TEN-T BVA

Шановний пане Бройде,

Дякую за Ваше повідомлення та поширені посилання і довідкові матеріали.

Я ціную Ваше тривале залучення до розвитку коридору між Балтійським - Чорним - Егейським морями і у широке обговорення питань комунікацій, стійкості та військової мобільності в регіоні. Ключові моменти, які Ви порушуєте щодо відмінних ролей різних напрямів, включаючи маршрути в об'їзд Карпат та історичні авто-залізничні сполучення у Східній Європі, справді є частиною ширших дебатів щодо того, як найкраще посилити функціональність та стійкість коридору.

Як Ви знаєте, розвиток TEN-T мережі та ідентифікація і пріоритизація проєктів є переважно в сфері відповідальності країн членів у тісній співпраці з Європейською Комісією та європейськими координаторами. Обговорення конкретних інфраструктурних пріоритетів, включаючи баланс між інвестуваннями у автодороги і залізницю, зазвичай здійснюються в рамках Регламенту TEN-T, планів робіт по коридорах, а також відповідних національних і транскордонних процесів планування.

Ваші спостереження та матеріали, якими Ви поділилися, будуть враховані при подальших дискусіях та обмінах думками з відповідними країнами. Забезпечення підтримки коридором одночасно соціально-економічного розвитку і стійкості, включаючи актуальну військову мобільність, де це є необхідним, залишається важливою метою.

Ще раз дякую за Ваш інтерес та за внесок у дискусію.

З повагою,

Маріо Вальтер МАУРО

Commission européenne/Europese Commissie, 1049 Bruxelles/Brussel, BELGIQUE/BELGIË – тел. +32 22991111
 Офіс: DM28 06/023 – Тел. права ліній +32 229 51958
 Lotte.LANSVELD@ec.europa.eu

б)

Рис. 2 Підтримка українських ініціатив: а) Генеральним директором DG-MOVE Єврокомісії, б) координатором TEN-T BVA коридорупівнічну частину газогону «Ананьів – Богородчани»; г) можливості добового депонування електроенергії з Центрально-Східної Європи на Дністровському гідроенергетичному комплексі.

Зазначені зволікання надають Угорщині та Словаччині можливість «пробивати» упродовж останніх десятиліть обхід України основними потоками вантажо-пасажирських сполучень і військової мобільності

(ViaCapratia і Rail2Sea) та шляхами газопостачання (BRUA), що є дієвим засобом протидії цими країнами інтегруванню України до ЄС і НАТО з конкурентних міркувань.

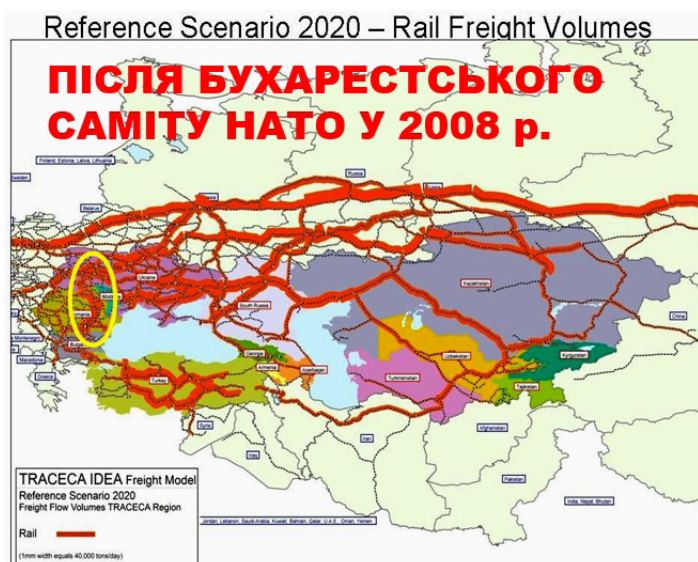
а)

б)

в)

г)

Як видно з Рис. 3-а), Балтійсько-Чорноморські торгово-транспортні сполучення «з варяг у греки» в історичному українському просторі від Карпат до Дніпра відігравали значну роль у розвитку як Київсько-Галицької Русі до ординської навали так і, зокрема, для Молдови після неї (Рис. 3-б). Але тривале нехтування можливостями Угоди AGTC-UNECE-1991, яка передбачала відновлення сполучень цим коридором, розбудованим за результатами Кримської війни у XIX ст. вздовж нинішнього східного флангу ЄС і НАТО з аналогічними

Рис. 3 Історичне і сучасне підґрунтя проходження основних потоків вертикального коридору через Україну в обхід Карпат: а) сполучення «з варяг в греки» за часів Київської Русі; б) відзначені фортецями сполучення при становленні Молдови після татаро-монгольської навали; в) за Угодою AGTC; г) бачення TRACECA щодо відновлення після Бухарестського саміту НАТО у 2008 році

цілями територіального розвитку і військової мобільності (Рис.3-в), стимулювало Угорщину і Словаччину до блокування євроінтеграційного поступу України.

Між тим, ідея вертикального коридору (Рис 4), що була закладена у експериментальний Єврореґіон «Верхній Прут» ще у 1990 рр. (1), та, надалі, до підвалин реалізації Карпатської конвенції (2), і, у свою чергу, далі просувалась через Стратегію ЄС для Дунайського регіону (EUSDR) (3) для остаточного втілення у Ініціативі Тримор'я (3SI) (4).

Водночас у сфері інформаційно-комунікаційно-технологічного забезпечення та цифровізації проєктів у цих таряді суміжних секторів, з українського боку пропонувалось комплексне застосування геоінформаційних технологій (ГІС) для транскордонного просторового і безпекового планування з обміном геопросторовою інформацією між розподіленими базами даних. Однак у

процесі повернення уряду Орбана в 2010 році та його співпраці з РФ, користаючи рішення сумнозвісного Бухарестського саміту НАТО у 2008 році, угорська сторона ініціювала подальшу розробку цього напрямку проєктної взаємодії лише країнами розширеного Вишеграду V4+2 з Румунією і Болгарією, відокремивши Україну і Молдову.

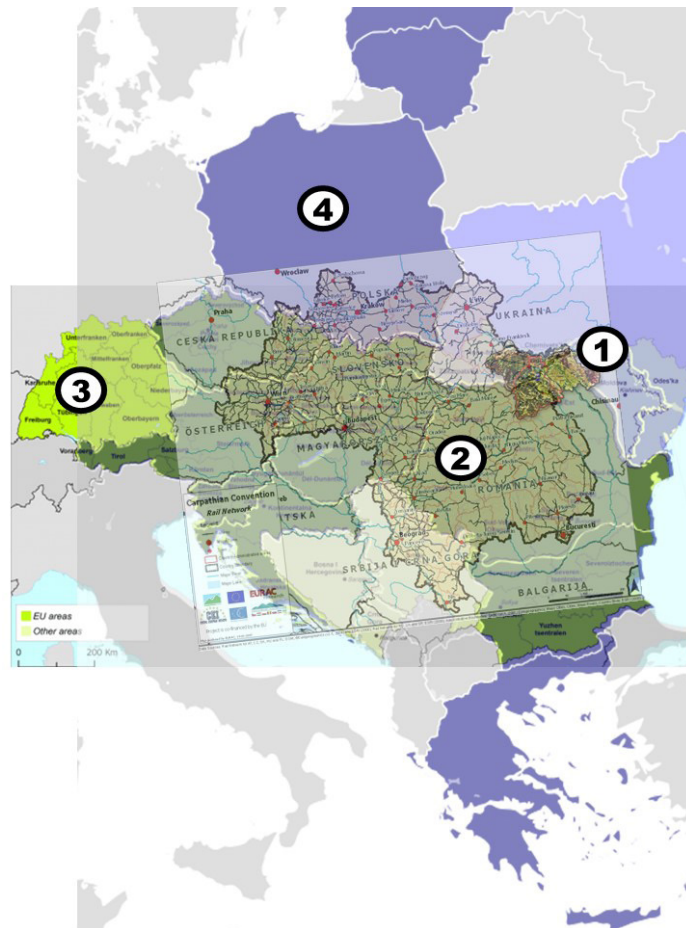

Рис. 4. Просування ідеї вертикального коридору на міжрегіональному і макрорегіональному рівнях у: пілотному Єврорегіоні «Верхній Прут» (1), Карпатській конвенції (2) та у країнах EUSDR (3) і 3SI (4).

Зазначені зволікання надають Угорщині та Словаччині можливість «пробивати» упродовж останніх десятиліть обхід України основними потоками вантажо-пасажирських сполучень і військової мобільності ([ViaCapratia](#) і [Rail2Sea](#)) та шляхами газопостачання ([BRUA](#)), що є дієвим засобом протидії цими країнами інтегруванню України до ЄС і НАТО з конкурентних міркувань.

У той же час TRASECA (утворена саме для розвитку сполучень Схід-Захід) визнала

за необхідне відновлення комунікацій по вертикальному коридору (Рис. 3-г).

Для подолання цих суперечностей і негативних тенденцій, окрім застосування політичних інструментів як-то, зокрема, Одеський і Люблінський трикутники, доцільно також скористатись підготовкою VIII Конференції Сторін (COP) Карпатській конвенції на початку головування у ній України, оскільки саме під егідою КК була

сформована і опрацьована більшість вищезазначених ініціатив.

КК, яку ініціювала Україна, була заснована у Києві в 2003 році. Значною мірою вона ґрунтується на [австрійському досвіді розвитку Карпатського регіону](#) за принципами Альпійського. Так само, як надалі, слідуючи за Альпійською конвенцією, КК мала б [перерости у Карпатську стратегію ЄС](#) на кшталт Балтійської, EUSDR, Альпійської, Адріатичної та Чорноморської, спрямованих на посилення безпеки, стійкості та сталого макрорегіонального розвитку з відповідним фінансуванням ЄС.

Вже на момент «дестройки» СРСР і Варшавського договору, Карпатський край з прилеглими регіонами у 8 країнах ЦСЄ мав найбільш сприятливі можливості для такого єврорегіонального розвитку, як за згаданими геоісторичними передумовами від австрійських часів, [зокрема інфраструктури найщільнішої в Україні автозалізничної мережі прикарпатських областей](#), так і завдяки [науково-освітньо-виробничим розробкам](#) та ряду інших чинників.

Тому, виходячи з [попередніх напрацювань, зокрема з австрійською і румунською сторонами](#), Президент України на [вихідному Ізмаїльському саміті нинішнього «Одеського трикутника» 3-4 липня 1997 року](#) та на [Бухарестському саміті 30.04.2001](#) ініціював започаткування КК, що було [підтримано у Декларації саміту](#)

[КК](#), з метою поліпшення якості життя, зміцнення місцевих економік та громад, збереження природних цінностей та культурної спадщини, розглядає стале використання біологічного та ландшафтного різноманіття Карпат (Ст.4) у системному контексті [просторового планування на прикордонних територіях](#), шляхом розробки макрорегіональних і міжрегіональних угод і програм розвитку транскордонної транспортної, енергетичної та телекомунікаційної інфраструктури та послуг

(Ст.5), [що повністю збігається з ключовими пріоритетами Ініціативи Тримор'я \(3SI\), сталого і безпечного інтегрованого управління водними ресурсами і річковими басейнами](#) (Ст. 6), сталого [сільського і лісового господарства](#) (Ст. 7), [сталого транспорту та інфраструктури](#) (Ст. 8), [промисловості та енергетики](#) (Ст. 10), [культурної спадщини та традиційних знань](#) (Ст. 11) і [співпраці у здійсненні науково-дослідної діяльності та наукових оцінок](#) (Ст. 12).

На вищезазначених підставах, вже у травні 2006 р., перед [проведенням COP1 КК у Києві](#), на [Конференції Центральноєвропейської Ініціативи \(CEI\) «Сучасні виклики транскордонного співробітництва на нових східних кордонах ЄС»](#) за участі представників 6 з 7 країн КК, після ключового виступу [нинішнього старшого програмного керівника Програми ООН з навколишнього середовища з імплементації КК П.-К. Сандеї](#) були схвалені пропозиції щодо системи пілотних проектів за усіма означеними пріоритетами КК (С.7), які також підтримали [Парламентський комітет Україна - ЄС, Світовий банк і НАТО](#).

Активне просування цих українських ініціатив у ключових Робочих групах КК (РГ) було узагальнене [Комітетом впровадження КК](#) та на [IV COP](#) одночасно з вищезгаданим формуванням ідеології 3SI. Починаючи з [вихідного засідання РГ КК з промисловості, енергетики, транспорту та інфраструктури](#), увага зосереджувалась на необхідності сталого задіяння [транзитного потенціалу транспортних і енергетичних потоків вздовж і через Карпати](#), які у сьогоднішніх реаліях на східному флангу ЄС і НАТО [і є «вертикальним коридором»](#).

Ці ініціативи ґрунтуються як на [історичних транспортних сполученнях, відроджених у новому TEN-T ВВА «Балтійське море – Чорне море – Егейське море»](#), так і на

енергоакумуляуючих можливостях найпо- тужніших в Європ а) карпатських газових схо- вищ (виснажених СРСР колишніх родовищ) і б) Дністровського гідро-енергоакумуляуючо- го комплексу. Так, відновлення і оптимальна сучасна розбудова транспортних сполучень в обхід і через Карпати лягла в основу розробки та ухвалення Транспортного протоколу КК з одночасною підтримкою країнами EUSDR і Єврокомісії. Водночас, через інші РГ КК (лісову, сільськогосподарську, туристичну) також просувались стратегічні проектні напрями за синергетичними пріоритетами КК, EUSDR і 3SI на основі підходів «технологічного передбачення» та «кругової економіки» із застосуванням «кращих доступних технологій» (ВАТ) і безпекових принципів. Приклади таких проектних ініціатив дає є ряд напрацювань в Карпатсько- Дунайсько-Чорноморському просторі, зокрема щодо протидії забрудненням та з водно-безпекового менеджменту.

Ключові ініціативи вносились через РГ КК з кліматичних змін, що надалі лягли в основу системних пропозицій до European Green Deal, підтриманих профільною Робочою групою КМУ.

Водночас, сучасні підходи до транскор- донного просторового планування із застосу- ванням геоінформаційних систем та обміну між розподіленими базами геопросторових даних також пропонувались через відповідну РГ КК, зокрема для управління водними ре- сурсами і ризиками та для покращення си- нергії КК і EUSDR.

Однак, незважаючи на подальші намагання системного просування цих стратегічних проектних ініціатив, зокрема в рамках EUSDR та внесення відповідних пропозицій щодо співпраці з країнами КК, EUSDR і 3SI (Рис. 5), відсутність їх належно- го координування на державно-регіонально- міжнародному рівні, зокрема у співпраці з Румунією, на яку припадає більше половини

території Карпат, мінімізувала вищезазначені можливості.

Міністерство закордонних
справ України

На виконання доручення Прем'єр-міністра України від 01.03.2021 № 8052/1/1-21 надсилаємо для передачі посольствам України в Австрії, Болгарії, Молдові, Німеччині, Польщі, Румунії, Словаччині, Угорщині та Чехії робочі матеріали для обговорення питань, які порушено народними депутатами України у Зверненні від 22.02.2021, для підготовки засідань міжурядових комісій із зазначеними країнами, а також до головування України у Стратегії СС для Дунайського регіону (додаються).

Додатки: 1. Доручення Прем'єр-міністра України на 1 арк. в 1 прим.
2. Звернення народних депутатів на 3 арк. в 1 прим.
3. До уваги Посла України в Австрії на 10 арк. в 1 прим.
4. До уваги Посла України в Болгарії на 2 арк. в 1 прим.
5. До уваги Посла України в Німеччині на 3 арк. в 1 прим.
6. До уваги Посла України в Польщі на 3 арк. в 1 прим.
7. До уваги Посольства України в Румунії та Молдові на 4 арк. в 1 прим.
8. До уваги Посла України в Словаччині на 4 арк. в 1 прим.
9. До уваги Посла України в Угорщині на 3 арк. в 1 прим.
10. До уваги Посла України в Чехії на 2 арк. в 1 прим.

Заступник голови обласної
державної адміністрації

Наталія ГУСАК

Зімовий Бройде +38-050-5128698

Рис. 5. Внесення взаємовигідних пропозицій щодо співпраці за спільними інтересами країн КК, EUSDR і 3SI

Наміри упродовж останніх років звести участь України у КК лише до її природоохоронного аспекту викликають застереження для наступного головування у КК. Адже забруднення басейнів основних карпатських річок (Тиси, Прута, Сірета, а також Дністра), що течуть з Українських Карпат до сусідніх країн, та вирубка гірських лісів у їх верхів'ях, матимуть негативні наслідки, особливо, враховуючи вищезгадане ставлення Угорщини і Словаччини, а також партії AUR в Румунії.

Тому доцільно використати можливості стратегічного партнерства України з Румунією, встановленого Спільною декларацією Президентів від 12.03.2026 та на попередньому засіданні Урядів обох країн 18.10.2023.

Зокрема, відповідно до пп. 6–12 Декларації, йдеться про підготовку відповідних пропозицій до II спільного засідання урядів України і Румунії у Бухаресті та їх подальшого детального опрацювання в рамках III засідання Українсько-Румунської Спільної

комісії з питань економічного, промислового, наукового та технічного співробітництва, яка не скликалась з 2017 року, та іншими діючими інструментами двосторонньої та багатосторонньої співпраці.

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ФІНАНСУВАННЯ ПРОЄКТ ВІДКРИТТЯ ПУНКТУ ПРОПУСКУ «ШЕПІТ – ІЗВОАРЕЛЕ СУЧЕВЕЙ»

Програма Interreg VI-A Next «Румунія – Україна 2021–2027» рекомендувала до фінансування проєкт відкриття пункту пропуску «Шепіт – Ізвоареле Сучевей», – інформує Служба відновлення та розвитку інфраструктури у Чернівецькій області.

Керівний орган Програми Interreg VI-A Next «Румунія – Україна 2021–2027» повідомив Службу відновлення та розвитку інфраструктури про відбір проєкту BOND – Border Operations and National Development. За рішенням Моніторингового комітету проєкт рекомендований до фінансування та може отримати грант у розмірі до 690,9 тис. євро, що становить 90 % загального бюджету.

Проєкт BOND є наступним етапом комплексної роботи над відкриттям пункту пропуску «Шепіт – Ізвоареле Сучевей», передбаченого міжурядовою угодою між Україною та Румунією. Раніше, в межах Програми «Румунія – Україна 2014–2020», з обох боків кордону було реалізовано дзеркальні інфраструктурні проєкти: збудовано мости, під'їзні дороги, а також виконано заходи протипаводкового захисту на ділянках протяжністю 2 км з української та 3 км з румунської сторін.

Новий проєкт передбачає технічне оснащення пункту пропуску по обидва боки кордону, зокрема закупівлю та встановлення спеціалізованого обладнання для забезпечення безпечної й ефективної роботи КПП. Крім того, заплановано розробку спільної транскордонної стратегії розвитку прикордонних територій.

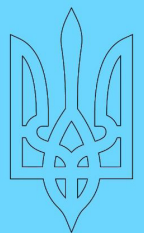
В умовах війни відкриття ще одно-

го пункту пропуску на західному кордоні України має важливе значення для логістики та поглиблення співпраці з Європейським Союзом. Реалізація проєкту BOND підтверджує комплексний і послідовний підхід Служби відновлення до відкриття пункту пропуску «Шепіт – Ізвоареле Сучевей».

Довідково:

Служба відновлення у Чернівецькій області має досвід реалізації трьох великих транскордонних проєктів у межах програм ЄС, а також наразі бере участь у проєкті «Транскордонна інфраструктура Siret RO–UKR», що фінансується за програмою Connecting Europe Facility (CEF) та передбачає модернізацію вантажного терміналу на МАПП «Порубне – Сірет».

**ЗАЛУЧАЄМО ГРАНТОВІ
КОШТИ ЄС ДЛЯ
МОДЕРНІЗАЦІЇ КПП
"ШЕПІТ - ІЗВОАРЕЛЕ
СУЧЕВЕЙ"**

ЧЕРНІВЦІ РОЗПОЧАЛИ НОВИЙ ЕТАП СПІВПРАЦІ З МІСТОМ ГРЕНОБЛЬ (ФРАНЦУЗЬКА РЕСПУБЛІКА)

Угоду підписали міський голова Гренобля Ерік Піюль та заступник Чернівецького міського голови Євгеній Маховіков разом із представником Посольства України у Франції радником-посланником Костянтином Абазовим. Як зазначає директор Департаменту соціально-економічного розвитку та стратегічного планування Чернівецької міської ради Сергій Бостан, це важливий крок щодо побудови ще одного українсько-французького міжмуніципального партнерства.

Під час візиту відбулася низка важливих заходів підтримки України. Зокрема делегація взяла участь у відкритті в Греноблі площі Лесі Українки, відкритті місяця української культури, відкрили виставку про Україну в Міжнародному домі Гренобля, фотовиставку відомого фотографа Юрія Білака та презентували показ фільму Сергія Параджанова «Тіні забутих предків».

Також за словами Сергія Бостана, провели ряд зустрічей, які визначатимуть характер майбутньої співпраці. «Відвідали один з найбільш відомих французьких ВУЗів - Університет Гренобль Альпи, який заснований в 14 столітті, є провідним інноваційним центром, в якому навчається понад 45 000 студентів. Зустрілись з ректором університету Яссіном Лахнеш та домовились про встановлення відносин між школами Гренобля та Чернівців, що сприятиме освітнім та молодіжним обмінам.

Обговорили з місцевими управлінцями можливість спільної участі в міжнародних проектах, проведення спільних культурних, спортивних та освітніх заходів. Як один з пріоритетів відзначили партнерство в напрямку розвитку туризму, бізнесу та енергоефективності, зважаючи на особливості розвитку обох міст.

Поспілкувались з великою українською громадою, відзначили важливість її підтримки з боку місцевої влади, подякували французькій стороні за підтримку України та українців в цій жакливій війні з російським ворогом. Домовились про продовження комунікації та розвиток міжмуніципального партнерства між двома містами», - йдеться у дописі Сергія Бостана.

Довідково: Гренобль - місто на південному сході Франції, адміністративний центр департаменту Ізер, з населенням в 160 тис. чол., заснований в III ст., яке часто називають столицею Альп. В 1968 році тут пройшли X Зимові Олімпійські ігри. Відоме туристичне місто з визначною історією, саме тут розпочалась Велика французька революція, тут проживали і творили Стендаль і Вольтер, водночас Гренобль є центром освіти та інновацій, так-звана «силіконова долина» Франції, де розташований найпотужніший високопоточковий дослідницький ядерний реактор у світі (синхрофазатрон). Окрім цього нас з Греноблем пов'язує спільне побратимство з Кишиневом.

ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСТЬ СТАНЕ СПІВЗАСНОВНИКОМ НОВОЇ МІЖНАРОДНОЇ СТРУКТУРИ НА СХІДНОМУ КОРДОНІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ – ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОБ'ЄДНАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА (EGTC)

Як інформує пресслужба Чернівецької облради, ця ініціатива спрямована на створення територіального коридору, який об'єднає регіони України, Румунії, Молдови та Болгарії в єдину мережу для сталого розвитку та безпеки.

Приєднання до EGTC дозволить громадам нашої області виступати єдиним бенефіціаром ресурсів Європейського фонду регіонального розвитку. Це відкриває прямий доступ до грантових програм та проектів Європейського Союзу, що сприятиме відбудові інфраструктури та зміцненню економічного потенціалу територій.

Деталі майбутнього партнерства обговорили під час офіційної зустрічі керівництва Чернівецької обласної ради та голів районних рад із головою організаційного комітету

EGTC Серджію Сухаренко. Учасники розглянули структуру об'єднання, етапи формування його виконавчих органів та процедуру обрання керівництва. Зона покриття організації охоплює цілісну територію: від Чернівецької та Вінницької областей і міста Ізмаїл в Україні до ключових повітів Румунії, регіонів Болгарії та національного представництва Республіки Молдова. Такий масштаб створює логістичну вісь коридору, що забезпечить консолідацію регіональної стійкості та транскордонної мобільності.

Створення цього міжнародного об'єднання отримало підтримку на високому рівні. Зокрема, 18 вересня 2025 року на засіданні була присутня Президентка Республіки Молдова Майя Санду. Ініціативу також підтримали представники керівництва Європейського парламенту.

18 листопада 2025 року під час сесії в Парламенті Республіки Молдова було ухвалено рішення запросити Чернівецьку область, щоб забезпечити цілісність майбутнього європейського територіального коридору. Проектні менеджери муніципалітету Фред Данборг та Анна Топп-Густавсен окреслили напрями подальшої співпраці та наступні кроки партнерства.

ЮРІЙ КОРОЛЮК

доктор наук з державного управління,
професор Чернівецького торговельно-
економічного інституту ДТЕУ, експерт СО
«UMDS»

ПОВОЄННЕ ВІДНОВЛЕННЯ: БЕЗАЛЬТЕРНАТИВНІСТЬ МОДЕЛІ УКРАЇНСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО ДИВА

Економічне диво – це прискорене, стійке, системне зростання продуктивності та доходів, яке значно перевищує очікувані показники (World Bank – звіт *The East Asian Miracle: Economic Growth and Public Policy*, 1993). Воно не виникає спонтанно, а формується через комплексне поєднання стратегічних інвестицій, інновацій та ефективних інституційних структур на всіх рівнях: державному, регіональному та локальному. Досвід міжнародного відновлення підтверджує цю закономірність.

Після Другої світової війни Німеччина досягла «економічного дива» завдяки моделі соціального ринкового господарства: держава інвестувала у реконструкцію інфраструктури та модернізацію промисловості, а ринок стимулював конкуренцію й приватну ініціативу. Південна Корея після Корейської війни поєднала державне планування у ключових експортних секторах з ринковою лібералізацією, що дозволило локальним підприємствам швидко інтегруватися в глобальні ланцюги доданої вартості. Інтегруючим у даному досвіді є те, що економічне чудо не йде зверху – воно здійснюється на місцях, в регіонах.

В українських умовах регіони мають різні стартові переваги та виклики, що визначає необхідність диференційованого підходу. Менш постраждалі від військової агресії західні області вже зараз активно роз-

вивають IT-стартапи та інноваційні хаби, залучаючи гранти та приватні інвестиції. Також, завдяки транзитним можливостям і близькості до європейських ринків, уже трансформуються у регіональні центри логістики та малого бізнесу в переробці сільськогосподарської продукції та послуг.

Щоб закласти економічне диво вже зараз, регіонам необхідно діяти за трьома напрямками. По-перше, інституційна готовність: створювати прозорі структури координації відновлення, ефективного управління ресурсами та залучення інвестицій. По-друге, мобілізація локального потенціалу: підтримка малого та середнього бізнесу, агротехнічних стартапів і цифрових сервісів забезпечує стійке створення робочих місць та накопичення виробничого потенціалу. По-третє, стратегічна лібералізація: спрощення адміністративних процедур, стимулювання приватних інвестицій і міжнародної допомоги створює сприятливе середовище для економічного зростання. І це посилює завдання для місцевої влади.

Міжнародний досвід показує, що правильне поєднання державних інвестицій і ринкової лібералізації дає значний економічний ефект. Так, за визнаними моделями DSGE (Dynamic Stochastic General Equilibrium) і мультиплікаторних оцінок, кошти, вкладені в критичну інфраструктуру або інноваційні кластери, створюють ефект

ланцюгового зростання віддачі у кілька разів (Ganelli, G., & Tervala, J. (2016). *The Welfare Multiplier of Public Infrastructure Investment*. IMF Working Paper No. 16/40. International Monetary Fund). Це підтверджує практику Німеччини 1950-х і Південної Кореї 1960-х, а також успішні українські приклади: львівські IT-хаби вже генерують помітну додану вартість, а чернівецькі логістичні ініціативи значно оптимізували постачання товарів до ЄС під час війни.

Євроінтеграція виступає важливим прискорювачем економічного дива. Вона відкриває українським регіонам доступ до європейських ринків, прямих іноземних інвестицій і сучасних стандартів управління, що підвищує продуктивність та конкурентоспроможність. Регулювання економіки має змінитися: спрощення процедур реєстрації бізнесу та ліцензування, стимулювання приватних інвестицій у ключові сектори, розвиток цифрових платформ і прозору систему контролю ефективності інвестицій.

Особливо важливим елементом повоєнного економічного відновлення є ефективна протидія корупції на місцевому рівні. Прозорість у розподілі ресурсів, відкритий доступ до інформації про державні та міжнародні гранти, а також цифровізація адміністративних процесів значно підвищують ефективність відновлювальних програм і зменшують ризики зловживань.

Створення локальних антикорупційних платформ, публічний моніторинг закупівель і відновлюваних проєктів, а також залучення

громадськості до контролю за бюджетними витратами дозволяють не лише економити ресурси, а й підвищувати довіру до влади та стимулювати приватні інвестиції. Досвід міжнародних програм відновлення після конфліктів, зокрема в Східній Європі та Балтії, показує, що регіони, які впроваджували сувору прозорість і систему антикорупційних гарантій, відновлювалися в середньому на 20–30% швидше, ніж ті, де корупційні практики залишалися неконтрольованими.

Часові рамки та ресурси залежать від масштабів руйнувань та ефективності дій. За історичними прикладами, перші помітні ефекти можуть з'явитися протягом 3–5 років, а стійке економічне зростання – за 7–10 років за умови збалансованого поєднання державних інвестицій, регіональних ініціатив і приватного капіталу. Гарантія успіху полягає в одночасному виконанні всіх елементів: прозорі інститути управління, мобілізація ресурсів регіонів і створення сприятливого середовища для бізнесу та інновацій. Саме ці напрямки повинні відображатися в програмах та стратегіях розвитку регіонів уже сьогодні. І регіональна влада не повинна втрачати час.

Таким чином, повоєнне економічне диво України на регіональному рівні – це не абстрактна мета, а стратегічно спланований процес. Кожен регіон, враховуючи свої сильні сторони, повинен невідкладно закладати фундамент для інтеграції в глобальні ланцюги доданої вартості, підвищувати продуктивність і технологічний потенціал, що забезпечить стійке і швидке економічне зростання після завершення війни.

ВЕЛИКОКУЧУРІВСЬКА ГРОМАДА ПОСИЛЮЄ МІЖНАРОДНУ СПІВПРАЦЮ З РУМУНСЬКИМИ ПАРТНЕРАМИ

Великокучурівська територіальна громада Чернівецької області продовжує активно розвивати міжнародне партнерство та розширювати співпрацю з європейськими сусідами, – йдеться на сайті громади. Делегація громади здійснила робочий візит до громади Дерска Ботошанського повіту Румунії.

Основною метою зустрічі стало поглиблен-

ня транскордонного співробітництва, Також сторони обговорили у сферах культури, молодіжної політики та спорту.

Окрему увагу учасники зустрічі приділили реалізації інфраструктурних ініціатив. Зокрема, було визначили пріоритетом завершення будівництва сучасного спортивного майданчика у селі Снячів.

ПІДБИЛИ ПІДСУМКИ ПРОЄКТУ «РЕІНТЕГРАЦІЯ ВЕТЕРАНІВ І ВЕТЕРАНОК ТА ЧЛЕНІВ ЇХНІХ РОДИН ЧЕРЕЗ СТВОРЕННЯ ОСВІТНІХ МОЖЛИВОСТЕЙ. СВОЇ ДЛЯ СВОЇХ»

Результати проекту «Реінтеграція ветеранів і ветеранок та членів їхніх родин через створення освітніх можливостей. Свої для своїх» у Чернівецькій області презентували під час круглого столу, який відбувся 29 січня в обласній універсальній бібліотеці ім. М.Івасюка.

Проект реалізовувався Благодійним фондом «Суспільні ресурси та ініціативи» у партнерстві з DVV International Ukraine за підтримки Федерального міністерства закордонних справ Німеччини і мав на меті надати доступ ветеранам та їхнім сім'ям до знань, навичок та ресурсів для успішної адаптації після служби, зокрема в професійному й соціальному плані. Цільовими групами, з якими велася робота, стали також сім'ї загиблих, безвісти пропалих захисників і тих, хто перебуває в полоні. Стартував проект у червні минулого року.

«Україна воює не лише за свої території – Україна воює за своїх людей. Моє глибоке переконання в тому, що ветерани, ветеранки і члени їхніх родин – це, власне, той людський капітал, ті люди, за яких варто нам всім триматися, і я переконана, що на них загалом буде триматися і повоєнна Україна», – підкреслила президентка благодійного фонду Олена Танасійчук, розповідаючи про те, що вдалося зробити за цей період.

Насамперед, було проведено дослідження, щоб визначити та проаналізувати наявні освітні, психологічні та інші послуги для ветеранів у регіоні, їх відповідність реальним потребам, виявити проблеми, а також розробити практичні рекомендації для вдосконалення цих послуг. На основі цього була створена «Карта можливостей для ветеранів/ветеранок та членів їхніх родин у Чернівецькій області». «Карту можливостей» презентували на

організованому БФ «Суспільні ресурси та ініціативи» у партнерстві з DVV International міжсекторальному форумі, присвяченому освіті, працевлаштуванню та реінтеграції ветеранів і членів їхніх родин. Було також узгоджено пріоритетну модель підтримки «освіта–менторство–працевлаштування».

В рамках проекту було проведено низку комплексних освітньо-реінтеграційних заходів, завдяки яким учасники та учасниці мали змогу здобути нову професію, навчитися основ бізнесу, виграти грант на відкриття власної справи, отримати менторську та психологічну підтримку. Завдяки цьому 45 учасників та учасниць пройшли сертифіковане навчання на професійних курсах «Основи бухгалтерського обліку», «Основи масажу» та «Нігтьовий сервіс». 277 осіб отримали кар'єрні, професійні, психологічні групові та індивідуальні консультації і менторський супровід. Було проведено серію тренінгів «Сучасні ІТ-професії: що варто знати ветерану»; «Ефективні комунікації для роботи та бізнесу», «Фінанси для нефінансистів», «ФОП: від ідеї до результату», «Написання та менеджмент проектів». Діяв розмовний клуб «Добровольці української мови».

Велика частина зусиль, за словами Олени Танасійчук, була спрямована на бізнес-

школи. Дві з них проводилися офлайн в с. Лужани Мамаївської громад та с. Рідківці Магальської громади, ще одна – онлайн. У них взяли участь 30 учасників та учасниць. Програма бізнес-шкіл передбачала роботу над власною бізнес-ідеєю та перевірку її життєздатності, формування ціннісної пропозиції та основ маркетингової стратегії, фінансове планування, розрахунки собівартості та джерела стартового капіталу, розробку повного бізнес-плану та підготовку до його бізнес-захисту. Навчання супроводжувалося також менторською підтримкою.

Як результат, шість учасників, які перемогли у конкурсі-захисті, отримали безповоротні гранти по 400 000 грн для старту та розвитку бізнесу у різних напрямках: фермерське господарство, вирощування та продаж рослин, реабілітаційні послуги, послуги харчування, виробництво, інженерні сервіси. Переможці грантового конкурсу та слухачі професійних курсів поділилися своїми історіями та враженнями від проекту.

Ще одним важливим досягненням під час реалізації проекту стало налагодження низки партнерств з інституціями, які на постійній основі підтримують ветеранів, ветеранок та членів їхніх родин. Так, зокрема, було підписано меморандуми про співпрацю з Магальською та Мамаївською територіальними громадами, Управлінням з питань ветеранської політики Чернівецької ОВА, Чернівецькою обласною радою, ЧНУ ім. Юрія Федьковича та Чернівецьким обласним центром зайнятості.

В рамках круглого столу відбулися також панельні дискусії «Освіта дорослих як шлях до реінтеграції: що працює?» та «Громади як драйвери реінтеграції та відновлення: від локального до національного рівня», під час яких представники органів влади та місцевого самоврядування, ветеранських і громадських організацій, освітніх і соціальних установ говорили про комплексну систему реінтеграції, орієнтованої на реальні потреби ветеранів, громади та ринку праці.

ОЛЕКСАНДР КОШОВИЙ

керівник комунального закладу
«Чернівецький обласний центр
соціально-психологічної допомоги
захисникам та захисницям України
«Ветеран Хаб»

«ВЕТЕРАНІЯ» ЯК ЕКОСИСТЕМА. ЧОМУ РОБОТА З ВЕТЕРАНАМИ – ПИТАННЯ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

«Ветеран Хаб Буковина» – обласний комунальний центр соціально-психологічної підтримки ветеранів і ветеранок, військовослужбовців та членів їхніх родин, сімей загиблих та безвісти зниклих. Простір створений для того, щоб допомогти захисникам і захисницям України адаптуватися до цивільного життя та отримати комплексну підтримку після служби, і він є частиною масштабного проекту Міністерства у справах ветеранів «ВетеранІя» (VETERAN PRO).

Про підтримку ветеранів, процес адаптації, а також ключові завдання і виклики, які стоять перед громадами, поспілкувалися з керівником закладу Олександром Кошовим – ветераном, підприємцем та громадським діячем, який після демобілізації активно долучається до розвитку ветеранської політики в регіоні.

Якою на сьогодні є система підтримки ветеранів в Україні? Чи можна назвати її ефективною?

Я б назвав систему, яка зараз розбудовується, ветеранською екосистемою. Сама назва «ВетеранІя» говорить про формування середовища, де ветеран не просто отримує послуги, а стає частиною спільноти. Хто «Я»? Це може бути громада, людина з громади, влада, бізнес, меценат – будь-хто. Хто поруч із ветераном, той і визначає, що саме він може зробити, щоб підтримати. Саме так «ВетеранІя» може перерости у відродження нової, сучасної України – такої, де ми більше не допустимо тих помилок, які допустили раніше, коли суспільство не було готове до війни.

Система дуже молода і вона унікальна, бо насправді досвіду такої війни ніде у світі не було. Ця війна технологічна, цифрова, з використанням новітніх рішень, зокрема й штучного інтелекту. З боку агресора всі ці технології спрямовані на знищення. Ми не були готові, тому що кожен був сам

за себе. Тому сьогодні заклики до єднання, соборності – це не просто гасла, а слова, що мають глибокий зміст.

Система ще сира. Але, на щастя, її формують люди, які на 100% дотичні до війни і отримали власний негативний досвід. Кажу «негативний», бо позитивний досвід, мабуть, мають лише ті, хто виїхав за кордон і спостерігає збоку, чи ті, кому війна стала вигідною. Адже ми розуміємо, що для когось війна – це виклик, а для когось – бізнес. У такому випадку все зводиться до ресурсу й територій, а про людей фактично забувають – вони стають лише інструментом, за рахунок якого вирішують певні питання. А для нас у центрі уваги – саме люди. Тому коли військовий повертається, головне – «перезавантажити» людину і повернути їй гідність, яку було знецінено.

Яким має бути алгоритм повернення військового до цивільного життя?

Момент переходу з одного статусу в інший є надзвичайно складним як психоло-

гічно, так і в організаційному плані. Це своєрідний маршрут між Міністерством оборони і Міністерством у справах ветеранів. У ветерана має бути путівник – маршрутна карта. Її потрібно видавати ще там, де людина завершує службу. Не просто сказати: «У тебе нове життя», а дати чітке розуміння наступних кроків.

Люди повертаються з у різному стані, з різними потребами: відпустка, лікування, реабілітація, повернення додому. Під кожен статус має бути свій свій путівник. І це зона відповідальності Міністерства оборони і безпосередньо військових частин. Їхня служба сьогодні також стає більш сучасною. Уже є розуміння, що з військовими мають працювати фахівці-практики – психологи та медики, – щоб було зрозуміло, в якому фізичному та психологічному стані людину відпускають. Перед поверненням необхідне експрес-тестування, зокрема на ВІЛ-інфекцію, гепатит, туберкульоз, щоб військовий не поїхав додому з прихованими ризиками для себе і своєї родини. Крім того, вже є фахівці із супроводу військових, які працюють і у військових частинах, і в лікарнях. Вони мають не просто видати маршрут, а пояснити його: де точка «Б», хто саме там зустріне людину, – такий самий фахівець, але вже зі статусом фахівця із супроводу ветеранів. Ключове тут – налагоджена комунікація між тим, хто передає людину, і тим, хто її приймає.

До речі, зауважу, що Мінветеранів сьогодні – одне з найсучасніших і наймолодших міністерств у світі. Там працює молода команда, у якій практично всі дотичні до військової служби. Це фахівці вищого рівня, які виявляють потреби, розробляють рішення, створюють інструменти і передають їх у громади для подальшого втілення. Тому якщо хтось каже «держава не працює», – значить, немає зворотного зв'язку, немає належної роботи на місцях, бо ці інструменти потрібно адаптувати під окремий регіон, громаду, сім'ю і окремого ветерана, адже у кожного – своя унікальна історія.

Коли ми тут, на місці, отримуємо людину, вона потрапляє в орбіту фахівця із супроводу. Фахівець одразу включається в роботу і з'ясовує, які потреби має ветеран і надає відповідну допомогу та скерування. Бачить, що людина виснажена – їдуть разом до психолога. І це вже психолог, який працює саме з тими, хто повернувся з війни, а не з діючими військовими. Тобто тут потрібні різні програми і різні підходи до роботи з людьми – і цей момент критично важливо правильно вибудувати.

Те, що сьогодні вже працює на місцях – у громадах, ветеранських хабах, через фахівців із супроводу, – це, по суті, каркас системи. «Скелет» уже є, тепер ми нарощуємо «м'язи». А «м'язи» – це якісне навчання, постійний супровід і професійні кадри.

Розкажіть, будь ласка, детальніше, про фахівця із супроводу ветеранів і його роль.

На сьогодні фахівці із супроводу ветеранів – це найпотужніший інструмент, який у нас є. Я називаю їх «хаймарсами» соціальної сфери або «сімейними лікарями на все життя». Це людина, яка веде ветерана по всіх питаннях: документи, пільги, медицина, освіта, працевлаштування, адаптація родини; це людина, яка пам'ятає про день народження ветерана, вітає зі святами, запрошує родину на програми відпочинку, табори для дітей, групи психологічної підтримки тощо.

Фахівець із супроводу не може отримати знання один раз і працювати з ними роками. Потрібне постійне донавчання – і з юридичних питань, і з психології, і з соціальних сервісів. Він має бути своєрідною міні-мультикомандою, яка орієнтується в системі й розуміє, з ким, коли і з якого питання комунікувати. І головний показник ефективності простий: коли у ветерана запитують: «Питання є?», а він відповідає: «Немає».

Що важливо забезпечити на місцях?

Звісно, потрібно розбудовувати інфраструктуру і робити її справді безбар'єрною, створювати інклюзивне середовище. Доступні простори, доступна інформація, доступні інструменти – для всіх, незалежно від того, в якій війні людина брала участь і який статус має: учасника бойових дій в Афганістані, в АТО чи російсько-української війни.

Про що важливо не забувати, розбудовуючи цю систему?

Не плодити дублювання і бюрократію. Бо програм дуже багато, а якості – мало. З'явилося чимало громадських організацій і псевдоініціатив, які ніби хочуть допомогти, але працюють нефахово. В результаті – зневіра, недовіра, озлоблення з боку ветеранів. Не потрібно робити роботу заради роботи. Якщо хочеш щось змінити – подивися, хто вже це робить, і запропонуй підсилення.

Нам потрібно вже зараз підготувати плацдарм – фундаментальну основу для повернення і гідної зустрічі наших захисників і захисниць. Спочатку – система, умови, середовище. А вже потім, разом із ветеранами, коли їхній ментальний і фізичний стан стабілізується, ми зможемо вирішувати, що робити далі, які напрямки розвивати, які рішення впроваджувати.

Проблема в тому, що сьогодні ми часто намагаємося робити щось «для себе», не завершивши базового. Система готова, умовно, до ста ветеранів, але завтра їх буде тисяча, післязавтра – пів мільйона. Далі можлива амністія для СЗЧ – і це ще понад мільйон людей. Повернуться внутрішньо переміщені особи – ще мільйони. Тому важливо розуміти: це не точкова і не локальна історія. Це питання масштабу держави.

Саме тому до державного рівня мають доходити пілотні проекти – уже реалізовані, перевірені на практиці, з позитивними ре-

зультатами. Їх потрібно підхоплювати і масштабувати. Низку таких рішень «з полів» ми уже проштовхнули і винесли на рівень аналітики. Коли хтось каже «не на часі», я пропоную просто порахувати. Якщо ми не зробимо цього сьогодні, завтра це буде значно дорожче. І значно небезпечніше.

Сьогодні ми працюємо також і в установах виконання покарань. Є програма, розроблена і впроваджена Міністерством юстиції, з підготовки фахівців із супроводу учасників бойових дій у колоніях. Чому це важливо? Тому що ми якісно виявили потреби, подивилися, як це може працювати на практиці, запустили «пілот», отримали зворотний зв'язок і подали його у вигляді аналітики. Побачили результати, ризики і наслідки того, що буде, якщо цього не зробити по всій країні. І це стосується не лише цього напрямку – соціальне таксі, доступ до послуг, супровід у громадах – таких питань багато.

Якщо рішення працює лише в одній громаді, а в інших ні – це не проєкт. Завтра громаді дадуть завдання, а вона виявиться неготовою. Чому? Бо не поділилися досвідом. Нам не потрібно розвивати конкуренцію між громадами – потрібно передавати напрацьовані рішення. Якщо ми говоримо, що це не про гроші, а про державу – нову, відновлену, вільну, – то маємо це доводити діями, а не гучними словами. Якщо ми не підготуємося системно, а будемо розпорощуватися між «не на часі», невдалими проєктами, внутрішніми конфліктами і політикою, після війни ми зіткнемося з дуже важкими наслідками: насильство, злочини, трагедії в сім'ях, зброя в цивільному житті. Для мене це питання принципове: робота з ветеранами – поза політикою. Це питання безпеки держави. І якщо ми хочемо гідно зустріти наших захисників і захисниць, іншого шляху в нас просто немає.

Я сам переніс 15 операцій, ампутацію, пройшов усі кола бюрократії. У цей момент

важливо було не зламатися, а зціпити зуби і працювати. Тому я не просто критикую – я даю зворотний зв'язок і пропозиції. Не кажу: «це ганьба» – і йду. Натомість пояснюю: ось що не працює і ось як це можна змінити. Тільки так система може розвиватися. А ще рішення не можна ухвалювати одноосібно за десятки чи сотні тисяч людей. Потрібні фокус-групи, постійне виявлення потреб, які змінюються разом із реальністю. Ми вже навчилися бути гнучкими в побуті – такою ж гнучкою має бути й система підтримки ветеранів. Ми

добре розуміємо, що ветерани повертаються в абсолютно різному стані. Це різні люди з різним досвідом, мотивацією, травмами. Універсальних підходів тут не існує.

Так, зараз у системі є перекося. Але є також розуміння і чітко обраний вектор – і в Міністерстві у справах ветеранів, і в громадах. Я не скажу, що ми запізнилися. Важливо, що ми розпочали цю роботу і вона триває. І ця система має розвиватися, ставати міцнішою і готовою до значно більших викликів.

ОЛЕНА ПОНОМАРЕНКО

освітянка, голова Чернівецького відділу
Союзу Українок

ПРАЦЮЄМО НАД ЗБЕРЕЖЕННЯМ УКРАЇНСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ, КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ Й ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ КРАЮ

Розкажіть, будь ласка, про створення та історію діяльності Союзу українок загалом та у Чернівецькій області зокрема.

Союз Українок – одна з найдавніших і найавторитетніших жіночих громадських організацій України. Він виник ще у 1917 році на основі товариств, що діяли на той час у Галичині: «Гурту українських дівчат», «Клубу русинок», «Жіночої громади», студентських товариств. Це було об'єднання жінок, що прагнули працювати для розвитку освіти, культури й національної свідомості.

22 грудня 1921 року відбувся Перший жіночий з'їзд, який організаційно оформив громадську інституцію «Союз Українок». 23–27 червня 1934 року в Станіславі відбувся перший Жіночий Конгрес, на якому виникла ідея створити Всесвітній Союз Українок. У жовтні 1937 року на з'їзді Союзу Українок у Львові

був затверджений Статут Всесвітнього Союзу Українок і головою обрано Мілену Рудницьку. У 1939 році організація була ліквідована більшовицькою владою, але її діяльність продовжувалася в еміграції – у Канаді, США, країнах Європи. В Україні Союз Українок відновив свою роботу у 1991 році, вже в умовах незалежності.

Для Буковини ця історія має особливе значення. В умовах жорстокого румунського режиму створення Союзу Українок на Буковині було неможливим. Не кращі були умови і в часи радянської окупації.

Ідея створення Союзу Українок на Чернівецьщині зародилася в 1990 році, у складний перехідний час. Ініціативна група буковинських жінок – освітянок, діячок культури, колишніх учасниць визвольного руху – ухвалила рішення про створення організації. Це були Теофіла Якубович, Аксенія Щуцька,

Марія Чухрай, Єлизавета Балан, Оксана Товстюк і Олександр Попелюк.

В грудні 1990 року організація вперше в Чернівцях провела свято Миколая для дітей. На диво легко дозволив зробити це в Чернівецькому муздрамтеатрі імені Ольги Кобилянської його тодішній директор Тадей Сулятицький. За допомогою до комуністичної влади союзники не зверталися, тому подарунки для дітей готували самі: пекли «миколайчики», медівники.

У березні 1991 року Союз Українок Буковини був офіційно зареєстрований, його очолила Теофіла Якубович. З 1993 року організація має назву «Чернівецький відділ Союзу Українок». Відтоді ми безперервно працюємо над збереженням української ідентичності, культурної спадщини й духовних цінностей краю.

23–24 серпня 1991 року у Чернівцях відбувся Всеукраїнський конгрес Союзу Українок. У його роботі взяли участь делегації з 13 областей України, а також представниці з Канади, США та Польщі. Конгрес обрав Всеукраїнську координаційну раду та її голову – Атену Пашко, дружину В'ячеслава Чорновола.

Проведення Конгресу відбувалося в надзвичайно складних обставинах: у дні кремлівського путчу, коли в Україні було заборонено масові зібрання. Попри це, в Мармуровій залі Чернівецького державного університету, за попередньою згодою тодішнього ректора Степана Костишина, Міжнародний конгрес Союзу Українок розпочав свою роботу. Після завершення Конгресу його учасниці, дізнавшись про проголошення Верховною Радою Акта незалежності України, зібралися на Радянській (нині Соборній) площі Чернівців на мітинг з нагоди цієї історичної події.

22 грудня 1991 року відбувся Установчий з'їзд Союзу Українок в незалежній Україні. Поступово СУ відійшов від завдань політичних, змінивши статус з громадсько-політичної організації на

громадсько-просвітницьку. Відродження всього українського – мови, культури, народних і релігійних традицій, історії, повернення замовчуваних імен українців-борців за незалежність України стає пріоритетним у діяльності організації.

В листопаді 1994 р. в стінах Чернівецького держуніверситету було проведено Всеукраїнську науково-практичну конференцію, присвячену 110-й річниці зародження жіночого руху в Україні і, зокрема, діяльності Ольги Кобилянської та Наталі Кобринської. У 2006 році Посестри Союзу Українок Чернівецьчини відзначили 15-ту річницю Конгресу Союзу Українок.

У листопаді 2022 р. відбулася звітно-виборна конференція, на якій мене було обрано головою Чернівецького відділу Союзу Українок.

Зробіть «портрет» організації: хто є учасницями, як організовано роботу, як можна долучитися до діяльності

Союз Українок – це добровільна громадсько-просвітницька організація. Нашими членкинями є жінки різного віку й фаху: освітянки, науковиці, мисткині, бібліотекарки, лікарки, громадські активістки. Нас єднає спільне бачення – працювати задля розвитку українського суспільства на засадах національних цінностей, християнської моралі та взаємної підтримки. Основна мета діяльності Союзу Українок – консолідація

українських жінок у демократичному жіночому русі, захист їхніх прав, утвердження гендерної рівності, спрямування творчого потенціалу на збереження історичних святинь, національних ідеалів і духовної культури, а також виховання нового покоління української молоді, здатного розбудувати правову демократичну державу.

Які напрями роботи є пріоритетними саме для Чернівецького відділу?

Для нас традиційно пріоритетними є культурно-просвітницький та духовно-моральний напрями. Працюємо над популяризацією української мови, історії, літератури, підтримуємо пам'ять про видатних постатей Буковини.

Останні роки суттєво змінили акценти нашої роботи. В умовах повномасштабної війни додався ще один важливий напрям – благодійна та волонтерська діяльність.

Ми допомагаємо військовим, внутрішньо переміщеним особам, дітям, які постраждали від війни, підтримуємо родини захисників.

Якщо брати до прикладу минулий рік, то значну частину діяльності займали благодійні ініціативи: збір коштів і допомоги для підрозділів Збройних Сил України, підтримка поранених військових у реабілітаційних закладах, допомога медичним установам та участь у мистецьких і благодійних заходах.

Особливо знаковими для нас були заходи, які поєднували громадянську позицію, культуру та реальну допомогу. Зокрема, спільний захід Чернівецького відділу Союзу Українок разом із громадськими організаціями «Синергія», «Солідарні жінки Буковини» та «Жінки діють, жінки змінюють», під час якого вдалося зібрати кошти для 24-ї бригади ЗСУ. Важливо, що такі події об'єднують жіночі організації навколо спільної мети.

Окреме місце займали мистецькі благодійні імпрези, зокрема телевізійний фестиваль «З коляди до Стрітєння» та Колядвечір у Мистецькому центрі за участю відомих буковинських митців і союзниць, під час яких збирали кошти для потреб ЗСУ та онкохворих пацієнтів. Також для нас було символічно отримати подяки з фронту за передані дрони від військових підрозділів, зокрема 107-ї бригади територіальної оборони.

Серед культурно-мистецьких подій варто назвати імпрезу «Молодість у вогні», присвячену студентам, які загинули на війні й навечно залишилися студентами. Цей захід мав глибокий емоційний і виховний зміст і став важливим простором пам'яті для молоді та громади. Також значущими були поетичні зустрічі та презентації книжок наших союзниць, зокрема імпреза «Відлуння душі» та презентації поетичних і прозових творів Наталії Войтко й Галини Кознюк-Лукашонок.

Традиційно важливими для нас залишаються заходи з ушанування українських культурних постатей. Членкині Чернівецького відділу Союзу Українок долучаються до літературно-мистецьких подій, присвячених вшануванню пам'яті українських класиків і сучасних митців: Лесі Українки, Тараса Шевченка, Юрія Федьковича, Ольги Кобилянської, Володимира Івасюка, Назарія Яремчука тощо.

До прикладу, з нагоди 160-річчя від дня народження Ольги Кобилянської буковинські союзники долучилися до реалізації масштабного проекту «Калина», який ініціювала його керівниця від проводу, почесна Голова ВГО «Союз Українок» пані Ореслава Хомик. Тепер у Чернівцях навпроти будинку, де жила письменниця, росте калиновий гай.

Окреме місце займають заходи, пов'язані з духовними датами та традиціями – Великодні, Різдвяні, Шевченківські дні, День вишиванки, День матері, День української писемності. Зазначу, що саме Союз Українок Чернівецьчини – Буковини був ініціатором відродження в Україні Дня Матері, який з 1999 року став державним святом.

Знаковими залишаються й акції пам'яті та громадянської відповідальності. Ми щороку долучаємося до акції «Ангели пам'яті», вшануємо Героїв Небесної Сотні, жертв Голодомору, беремо участь у всеукраїнських духовних і просвітницьких ініціативах.

Ці події формують тяглість пам'яті й передають цінності наступним поколінням.

Нові ініціативи ми поєднуємо з традиційними формами роботи. Так, уже багато років реалізується стипендійна програма Союзу Українок Америки, завдяки якій талановиті й національно свідомі буковинські діти отримують фінансову підтримку.

Важливою для організації є активна робота осередків у громадах області – у Вижниччині, Путилі, Кіцмані, Лужанах. Спільні поїздки до поранених військових у реабілітаційних закладах, духовні зустрічі, культурні події та волонтерські ініціативи посилюють горизонтальні зв'язки та внутрішню єдність організації і показують, що Союз Українок – це жива мережа, яка діє не лише в обласному центрі, а й на місцях.

Чи залучаєте до роботи партнерів?

Так, співпраця є для нас принципово важливою. Ми працюємо з іншими громадськими організаціями, зокрема жіночими, закладами культури, музеями, освітніми інституціями, органами влади. Саме через таке партнерство вдається реалізувати події різного масштабу – від камерних зустрічей до загальнообласних і всеукраїнських заходів.

Як, на Вашу думку, змінюється роль української жінки в сучасному суспільстві?

Сьогодні українська жінка поєднує багато ролей: вона є опорою родини, ак-

тивною громадянкою, волонтеркою, військовослужбовицею, професіоналкою у своїй справі. Війна лише підкреслила цю багатогранність. Власне, до 30-річчя Чернівецького відділу Союзу Українок ми навіть видали тематичну серію листівок-віршів «МАТИ. ДРУЖИНА. ВОЇН», де намагалися показати цю трансформацію. Водночас важливо, щоб сила й відповідальність не витісняли жіночності, людяності, здатності до співчуття й підтримки.

Ваші рекомендації: як у складний час відновлювати сили та зберігати активізм?

Головний виклик для жіночих громадських організацій нині – зберігати сталість і водночас бути гнучкими, швидко реагувати на потреби часу, не вигораючи емоційно й організаційно. Найважливіше – не залишатися наодинці. Підтримка однодумців, спільна праця, жива комунікація допомагають відновлювати внутрішні ресурси. Також варто пам'ятати про сенс того, що ми робимо: навіть невеликі, але послідовні дії мають значення. Активізм – це не марафон без зупинок, а тривалий шлях, на якому важливо берегти себе і людей поруч.

Фото з особистого архіву Олени Пономаренко

У ДЕНЬ СОБОРНОСТІ УКРАЇНИ БІЛЯ КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОЇ ФОРТЕЦІ ВІДБУЛАСЯ СИМВОЛІЧНА ЗЛУКА ПРЕДСТАВНИКІВ ЧОТИРЬОХ ОБЛАСТЕЙ: ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ, ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ, ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ТА ВІННИЦЬКОЇ

22 січня ми відзначаємо дві важливі історичні події: проголошення незалежності Української Народної Республіки й Акт Злуки українських земель. 22 січня 1918 року вперше у XX столітті українська незалежність була проголошена IV Універсалом Української Центральної Ради, а вже через рік, 22 січня 1919 року, на Софійському майдані в Києві відбулося проголошення Акта злуки (об'єднання) Української Народної Республіки і Західно-Української Народної Республіки в єдину незалежну державу.

У зачитаному на зборах «Універсали соборності» відзначалося: «Однині воедино зливаються століттями одірвані одна від одної частини єдиної України – Західноукраїнська Народна Республіка (Галичина, Буковина, Угорська Русь) і Наддніпрянська Велика Україна. Здійснились віковічні мрії, якими жили і за які умирали кращі сини України. Однині є єдина незалежна Українська Народна Республіка». Не менш вагома подія – об'єднання УНР і ЗУНР в одну державу.

Проголошення Соборності УНР і ЗУНР 22 січня 1919 року – подія, основоположна для українського державотворення. Вона повністю руйнує твердження російської пропаганди, ніби українські землі вперше об'єднав Сталін у 1939 році. Ідея соборності України була ключовою для наступного покоління учасників українського визвольного руху у XX столітті.

У День Соборності України, 22 січня 2026 року, біля Кам'янець-Подільської фортеці відбулася символічна злука представників чотирьох областей – Чернівецької, Хмельницької, Тернопільської та Вінницької.

«Це не просто урочистість, а жива традиція, до якої я долучився разом із

делегацією з Буковини. Цей символічний міжрегіональний захід щороку нагадує: соборність – не лише історичний акт, а щоденна відповідальність регіонів одне перед одним і перед державою», – зазначив начальник Чернівецької ОВА Руслан Осипенко.

Місце проведення заходу змінюється щороку, кожна локація підкреслює спільність нашої історії та неподільність української держави.

Кам'янець-Подільський, як зазначають організатори, було обрано не випадково, адже у 1919–1920 роках місто було де-факто столицею Української Народної Республіки, одним із ключових центрів державного управління й формування українських військ. Саме тут діяли уряди Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки, які після Акта Злуки об'єднали зусилля в боротьбі за соборну українську державу.

«Сьогодні ми продовжуємо як наші традиції, які об'єднують українське суспільство, так і боротьбу – вже в умовах повномасштабної війни за незалежність. Пам'ятаючи досвід попередніх поколінь, утверджуємо незмінну істину: Україна сильна тоді, коли єдина», – додав Руслан Осипенко.

Фото: пресслужба ОВА

27 СІЧНЯ МІЖНАРОДНА СПІЛЬНОТА ВШАНОВУЄ ПАМ'ЯТЬ ЖЕРТВ ГОЛОКОСТУ

Пам'ятні заходи відбуваються щороку і в Чернівцях, адже у період 1941–1944 рр. єврейське населення Буковини пережило жорстокі страждання та випробування, зазнало величезних людських втрат. У жовтні 1941 року в Чернівцях було створене гетто. Згідно з архівними документами, воно охоплювало весь масив старого єврейського житлового району у низинній частині Чернівців між сучасними вулицями Петра Сагайдачного, Руською та прилеглими кварталами.

Сюди примусово загнали приблизно 50 000 євреїв, яких ізолювали та тримали в надзвичайно важких умовах. У листопаді 1941 року почалися депортації євреїв з гетто до трудових та концентраційних таборів у Трансністрії (окрема адміністративна зона за Дністром), де яких загинула велика кількість людей.

Сьогодні на території колишнього гетто стоїть меморіальний знак, який нагадує про трагедію часів Другої світової війни. Містяни, представники єврейської громади,

обласної та міської влади, учнівська молодь, медіа зібралися на пам'ятний мітинг та поклали квіти і лампадки до пам'ятника жертв Голокосту.

Ілля Хочь, голова благодійного фонду «Хесед Шушана»: «Мабуть, важко уявити, через які муки й яке пекло довелося пройти цим людям. Сьогодні в нас на обліку залишилося лише 29 осіб, які пережили Голокост, вони були тоді маленькими дітьми – в'язнями гетто. Час бере своє: він неблаганно забирає цих людей, а разом із ними – і живі свідчення тих подій. Пам'ять поступово стирається. Але сьогоднішня війна особливо гостро підкреслює, наскільки важливо пам'ятати минуле й усвідомлювати: за свободу завжди потрібно боротися. Сьогодні проти народу України здійснюється геноцид. Тому цей захід – це не лише вшанування пам'яті шести мільйонів євреїв, знищених під час Голокосту. Це також пам'ять про сотні тисяч, а можливо й мільйони жертв, яких уже забрала і продовжує забирати війна, розв'язана росією проти України. Важливо об'єднуватися, щоб не допустити повторення трагедій, які сталися під час Другої світової війни. Але ми бачимо, що історія зробила страшний виток, і сьогодні ми знову стикаємося з повторенням. Це не просто війна – це цілеспрямоване знищення, і тому пам'ять стає нашою формою спротиву. Важливо збиратися разом і нагадувати – про те, що сталося у 1941 році, і про те, що ніколи не має повторитися».

ВІДБУЛИСЯ ЗАХОДИ З НАГОДИ ДНЯ ПАМ'ЯТІ ГЕРОЇВ НЕБЕСНОЇ СОТНІ

20 лютого в Україні ми вшановуємо пам'ять тих, хто віддав своє життя під час Революції Гідності у боротьбі за свободу, гідність і європейський вибір України. Ця дата встановлена Указом Президента України від 11 лютого 2015 року та щорічно відзначається як день пам'яті та національної шани.

Це не лише дата в календарі. Це нагадування про ціну, яку українці заплатили за свою свободу, і про значення історичної пам'яті для майбутніх поколінь.

Низку пам'ятних заходів з нагоди Дня пам'яті Героїв Небесної Сотні провели у Чернівецькій області.

Представники влади, духовенства, громадськості взяли участь у пам'ятному заході у Чернівцях: поклали квіти та лампадки до монумента та спільно помолилися за полеглих захисників. Хвилиною мовчання вшанували пам'ять буковинців Олександра Щербанюка та

Василя Аксенина, які загинули на Майдані, та усіх, хто відстоював право країни на свободу та справедливість.

Також під час заходу відбулась традиційна акція «Ангели пам'яті», учасники якої розвішують на деревах паперових ангелів у пам'ять про загиблих за свободу України.

Фото: пресслужба ОВА

МИНАЄ ЧОТИРИ РОКИ ВІД ПОЧАТКУ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ В УКРАЇНУ

24 лютого виповнюється чотири роки від початку повномасштабної агресії росії проти України.

Ці роки – це життя під постійною загрозою ракетних і дронівих обстрілів, зруйновані житлові будинки, школи, лікарні, об'єкти критичної інфраструктури. Це робота в умовах блекаутів, без світла, води й тепла, це навчання та надання послуг під звуки сирен.

Ми вистояли завдяки Силам оборони, згуртованості суспільства та міжнародній підтримці, але війна змінила реальність кожного і щодня нагадує про свою ціну: втрата близьких, поранення, залишені домівки, тривоги й щоденна невизначеність. Кожен переживає цей досвід по-своєму. Водночас нас об'єднує пам'ять про загиблих і закатованих, спільний біль і спільна відповідальність, рішучість вистояти, захистити держа-

ву та зберегти її незалежність. Саме це тримає, спонукає працювати, допомагати, підтримувати одне одного.

Дякуємо військовослужбовцям, які тримають фронт. Дякуємо медикам, рятувальникам, енергетикам, волонтерам, працівникам критичної інфраструктури, органам виконавчої влади та місцевого самоврядування – усім, хто щодня забезпечує стійкість держави.

Працюємо далі. На своєму місці. Для України.

ПРЕЗЕНТУВАЛИ КНИГУ «ІСТОРІЯ МУЖНОСТІ І САМОПОЖЕРТВИ»

У Чернівецькій обласній військовій адміністрації відбулася презентація книги «Історія мужності і самопожертви» – 66 розповідей про військових Вижниччини, які загинули, захищаючи Україну. Захід відбувся за участі автора книги Дмитра Никифоряка та родин полеглих захисників.

Дмитро Никифоряк – громадський діяч, просвітянин. Під час презентації він поділився історією створення книги та власними переживаннями. Кажє, що досвіду літературної роботи раніше не мав, адже за фахом він – вчитель фізики. «Почалася страшна війна і треба було щось робити. Роки не дали можливості служити, тому вирішив, що найкраще в моєму віці – це збирати історії, спогади про полеглих воїнів-героїв і писати про них», – розповів автор.

Він зазначив, що робота над книгою стала для нього також способом пережити особисту втрату – смерть дружини. Саме їй, а також матерям загиблих захисників, він присвятив це видання.

«У цій книжці немає нічого вигаданого. У ній – частина душі матерів, дружин, побратимів. Я не пишу від себе – я переповідаю їхні розповіді. Тут є голоси батьків, братів, сестер, друзів, учителів. А найголовніше – побратимів, які описують бойовий шлях», – підкреслив Дмитро Никифоряк. За його словами, для збору матеріалів довелося спілкуватися з людьми з різних куточків України.

«У цій книзі – вся Україна. Я телефонував у Сумську, Донецьку області, говорив із родинами, побратимами, вчителями. Потрібно було почути всіх, щоб розповісти про героїв. Писати про полеглих важко, але це додає сил. Це мій внесок у перемогу, це розрада для батьків і це – історична пам'ять», – додав він.

Найбільші складнощі, за словами автора, виникли через пошук фінансування для видання книги. Дмитро Никифоряк отримав чимало відмов, однак необхідні кошти вдалося зібрати завдяки підтримці школи, церкви, місцевої влади та небайдужих мешканців громади. Також видання профінансували з обласного бюджету в межах реалізації регіональної програми у 2025 році.

Наразі автор працює над другою книгою. «У районі загинуло понад 200 людей, і я поставив собі за мету описати їхній життєвий і бойовий шлях», – зазначив Дмитро Никифоряк.

Заступниця директора Департаменту комунікацій Чернівецької ОВА Леся Нос підкреслила важливість цієї роботи. «Ми запросили пана Дмитра Никифоряка, який підготував цінну, ґрунтовну книгу «Історія мужності і самопожертви». Це справді подвижницька робота. Ця праця – надзвичайно важлива. Саме такі речі формують нас як українців, як націю», – додала Леся Нос.

ЮРІЙ КОРОЛЮК

доктор наук з державного управління,
професор Чернівецького торговельно-
економічного інституту ДТЕУ,
експерт СО «UMDS»

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ УПРАВЛІНЦЯ ТА ПРОГРАМИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Сучасний рівень розвитку інструментів штучного інтелекту свідчить про те, що вони можуть бути, і навіть вже є, ефективною допомогою для посадовців у їхній щоденній роботі.

Інструменти штучного інтелекту допомагають оптимізувати рутинну роботу, аналізувати й узагальнювати великі обсяги службової і нормативної інформації, а також створювати текстові та графічні матеріали у відповідь на запити користувача. Для їх використання не потрібне спеціальне обладнання – достатньо смартфона або комп'ютера з доступом до Інтернету. Для виконавчих органів територіальних громад це особливо актуально, адже у невеликих громадах один посадовець часто виконує кілька функцій.

Користувальницької масовості набувають програмні рішення штучного інтелекту у вигляді дешевих хмарних онлайн-сервісів широкого призначення, наприклад ChatGPT та Grok. Дані програми є лояльними до запитів користувача і його технічної підготовки. Головне вміти сформулювати більш-менш зрозумілий текстовий, голосовий чи графічний запит.

ChatGPT добре підходить для структурованих завдань: він генерує тексти, узагальнює дані, створює шаблони документів, готує чернетки звітів, відповіді на запити громадян чи аналітичні записки.

Він допомагає автоматизувати підготовку матеріалів, які раніше займали багато часу.

Grok зручний для роботи з актуальними трендами та відкритими даними: завдяки доступу до реального часу з X (Twitter), він швидко витягує свіжі обговорення, скарги чи локальні новини, допомагає відстежувати громадську думку та виявляти потенційні проблеми на ранній стадії. Також Grok досить точно і комплексно вирішує задачі планування і прогнозування на базі статистичних показників.

Такого типу програмні рішення дозволяють вирішувати множину завдань актуальних для посадових осіб:

- створювати тексти для офіційних листів, оголошень, соціальних мереж громади;
- аналізувати відкриті дані (наприклад, бюджет, скарги, тенденції);
- готувати прості рекомендації для мешканців (про послуги, субсидії, реєстрацію);
- виконувати юридичну оцінку управлінських рішень;
- шукати та узагальнювати інформацію з законодавства чи відкритих джерел;
- генерувати ідеї для вирішення місцевих питань (планування, комунальні платежі, освіта) тощо.

Водночас на центральному рівні відсутні чіткі унормовані механізми впровадження та використання таких інструментів у

місцеві органи публічного управління. Це суттєво підвищує відповідальність посадових осіб і потребує детального врахування можливих ризиків їх застосування. Як правило, посадові особи керуються рекомендаційними матеріалами:

- *Інструменти штучного інтелекту. Гайд для ОГС.* – Київ, 2024. – 51 с.;

- *Поради з відповідального використання штучного інтелекту публічними службовцями.* Мінцифри. НАДС. ВШ ПУ. – Київ, 2025. – 45 с.;

- *Словник термінів у сфері штучного інтелекту / упорядники: Чумаченко Д., Мішкін Д., Андрієнко О., Краковецький О., Турута О., Дубно О., Хрущова Д., Кобрін А., Авдеєва Т., Кравець І., Герасимяк В., Шабанов О., Бистрицька А.* Київ: Міністерство цифрової трансформації України, 2024. 37 с. та ін.

Ці рекомендаційні матеріали виділяють **дві принципові проблеми таких інструментів:**

1. Ризики використання недостовірної або неточної інформації, згенерованої інструментами штучного інтелекту;
2. Можливе порушення вимог щодо захисту персональних даних та конфіденційної інформації.

Щодо першого. Приклади практичного використання генеративного штучного інтелекту демонструють ризики отримання недостовірної інформації. Зокрема, відомі випадки, коли адвокат в США подав до суду документи з вигаданими судовими прецедентами, згенерованими ШІ, що призвело до дисциплінарних санкцій (www.cnbc.com/2023/06/22). Подібні приклади, на жаль вже є у вітчизняній судовій практиці. Аналогічні проблеми фіксувалися і під час підготовки урядових документів в США, де виявлялися неіснуючі наукові джерела, а також при використанні систем ШІ у соціальній роботі, де автоматично створені записи містили помилки або некоректні формулювання (Федеральний звіт “Make America Healthy Again” за 2025 рік). Таким чином, ризик так званих «галюцинацій» штучного інтелекту – генерування правдоподібної, але фактично недостовірної інформації є надзви-

чайно високим.

Однак найбільшим ризиком програм штучного інтелекту є вказана у другому пункті інформаційна безпека. Так, у 2023 році компанія Samsung Electronics (samsung.com) заборонила використання генеративного ШІ після того, як співробітники завантажили до ChatGPT внутрішній програмний код і службові дані для аналізу. Ця інформація потрапила до системи навчання моделі, що створило ризик розкриття конфіденційних корпоративних даних. Цей випадок став одним із найбільш цитованих прикладів ризику, коли користувачі передають службову або персональну інформацію зовнішнім AI-сервісам.

Інший приклад: у 2023 році регулятор із захисту даних Італії Garante per la protezione dei dati personali (італійський орган захисту даних Garante) тимчасово обмежив роботу ChatGPT, аргументуючи це ризиками обробки персональних даних без достатніх правових підстав та прозорості.

У багатьох країнах органи державної влади обмежують використання публічних AI-сервісів для роботи з документами, що містять персональні дані або службову інформацію, оскільки введені дані можуть:

- зберігатися на сторонніх серверах;
- використовуватися для навчання моделей;
- потенційно бути відтворені у відповідях системи.

Для вітчизняних реалій використання хмарних програм штучного інтелекту на прикладі ChatGPT та Grok у разі введення в них публічним службовцем персональних даних громадян чи службової інформації – є фактично актом обробки персональних чи службових даних, передача їх третій стороні, можлива передача за кордон і має ризик збереження даних на серверах провайдера. Дані дії підпадають під порушення норм Законів «Про захист персональних даних», «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», «Про державну таємницю», «Про захист інформації в інформаційно-

комунікаційних системах» та ін. і можуть нести правові наслідки як для посадової особи так і її керівництва.

Зважаючи на ці ризики, посадовими особами місцевих органів державної влади та місцевого самоврядування варто дослухатися **рекомендацій щодо безпечного використання систем штучного інтелекту:**

1. Доцільно застосовувати інструменти штучного інтелекту для підготовки чернеток документів, пошуку інформації, узагальнення відкритих даних та формування попередніх аналітичних матеріалів. Водночас результати, сформовані системами ШІ, повинні обов'язково перевірятися користувачем перед їх використанням у службовій діяльності або включенням до офіційних документів.

2. При використанні систем штучного інтелекту посадові особи повинні уникати введення до таких сервісів персональних даних громадян, службової інформації, внутрішніх документів органів влади або інших відомостей з обмеженим доступом. Особливу увагу необхідно приділяти дотриманню вимог законодавства України щодо захисту персональних даних та інформаційної безпеки.

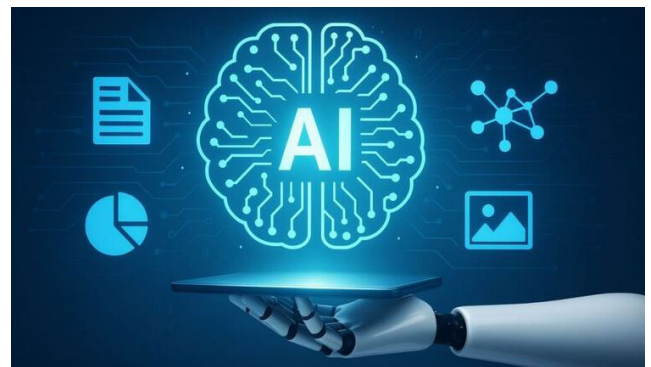
3. Перед використанням систем штучного інтелекту доцільно враховувати походження програмного забезпечення, країну реєстрації компанії-розробника, а також репутацію постачальника сервісу. У державному секторі рекомендується надавати перевагу рішенням, що відповідають вимогам інформаційної безпеки та походять з країн, які мають належні стандарти захисту даних.

4. Перед використанням програмних сервісів штучного інтелекту необхідно ознайомлюватися з ліцензійними умовами, політикою конфіденційності та правилами обробки даних, які встановлює розробник відповідного сервісу. Це дозволяє зрозуміти, чи можуть введені користувачем дані зберігатися, передаватися третім сторонам або використовуватися для подальшого навчання моделей.

5. Ефективне та безпечне використання систем штучного інтелекту потребує розвитку цифрових навичок державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування. З цією метою доцільно проходити відповідні освітні програми та курси з цифрової грамотності та кібергігієни, які реалізуються, зокрема, в Чернівецькому регіональному центрі підвищення кваліфікації.

6. Використання будь-яких цифрових сервісів, у тому числі систем штучного інтелекту, повинно відповідати внутрішній політиці інформаційної безпеки органу влади. Посадові особи мають дотримуватися затверджених правил обробки інформації, використання службових комп'ютерів, передачі даних та застосування зовнішніх онлайн-сервісів. У випадку відсутності чітких внутрішніх регламентів доцільно погоджувати використання нових інструментів із відповідальними підрозділами з інформаційної безпеки або ІТ-службою.

Використання технологій штучного інтелекту у сфері публічного управління має значний потенціал для розвитку цифрової держави. Проте їх ефективне впровадження можливе лише за умови поєднання технологічних інновацій із належним нормативно-правовим регулюванням, дотриманням вимог інформаційної безпеки та формуванням культури відповідального використання інструментів штучного інтелекту у діяльності органів влади.

ВИЙШОВ ОСВІТНІЙ СЕРІАЛ ДЛЯ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ БЕЗБАР'ЄРНОСТІ

На платформі Дія.Освіта вийшов освітній серіал «Публічна служба без бар'єрів» – навчання для державних і публічних службовців про те, як зробити послуги та робоче середовище доступними для всіх. Про це інформує [НАДС](#). Освітній серіал налічує сім серій та охоплює чотири напрями безбар'єрності: фізичну, цифрову, інформаційну та суспільну.

У програмі:

- що таке безбар'єрність у публічній службі та як її впроваджувати відповідно до Національної стратегії до 2030 року;
- як оцінити фізичну доступність установи – від входу до евакуаційних маршрутів;
- як облаштувати робочі місця для працівників і працівниць з різними потребами;
- як забезпечити цифрову доступність сайтів, документів і електронних послуг;

- як писати простою мовою та адаптувати інформацію в різних форматах;
- як формувати інклюзивну організаційну культуру в команді;
- як провести аудит бар'єрів і скласти реальний план змін.

«Публічну службу без бар'єрів» можна переглянути на платформі Дія.Освіта:

<https://osvita.dija.gov.ua/courses/public-service-without-barriers>

Освітній серіал створений для платформи Дія.Освіта з ініціативи НАДС у співпраці з радницею – уповноваженою Президента України з питань безбар'єрності та за підтримки проекту «Права людини для України, фаза II», який виконує Програма розвитку ООН (ПРООН) в Україні й фінансує Міністерство закордонних справ Данії.

ПРО КОМУНІКАТИВНУ ПОЛІТИКУ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ДИСКУТУВАЛИ ПІД ЧАС КРУГЛОГО СТОЛУ

17 березня, з нагоди Дня свободи інформації, у Чернівецькому регіональному центрі підвищення кваліфікації відбувся круглий стіл на тему «Комунікативна політика органів публічного управління як основа стійкості суспільства в умовах війни». Мета заходу – обговорити сучасні виклики інформаційного середовища, обмінятися практичним досвідом комунікації в умовах війни та виробити підходи до підвищення ефективності комунікативної політики загалом.

У круглому столі взяли участь представники органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, фахівці з комунікацій, представники медіа, а також науковці, які досліджують проблематику публічного управління, інформаційної політики та суспільних комунікацій. Учасників привітали директор ЧРЦПК

Микола Ярмистий та заступник голови Чернівецької обласної ради Михайло Павлюк.

Одним з основних питань для обговорення стала вепонізація інформації як виклик державному управлінню. З імпульсною доповіддю виступила Іванна Макух-Федоркова, доцентка кафедри міжнародних відносин та суспільних комунікацій Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича.

В умовах повномасштабної війни інформація стала одним із ключових інструментів впливу на суспільство для політичного, психологічного та соціального тиску. На сьогодні інформаційний простір став одним із головних фронтів сучасної війни, дезінформація, маніпуляції та пропаганда використовуються для підриву довіри до державних інституцій, саме тому важли-

вим завданням є формування системної інформаційної політики, що поєднує оперативність, прозорість та відповідальність, а також стратегічної комунікації, яка є інструментом стійкості. Ключову роль у цьому відіграє також медіаграмотність громадян і розвиток механізмів протидії фейкам та інформаційно-психологічним маніпуляціям.

Окрему увагу під час дискусії було приділено ролі і місцю суспільної комунікації в публічному управлінні в умовах воєнного часу. Про організацію інформаційної діяльності в обласній військовій адміністрації розповіла Тетяна Микитюк, то начальника Департаменту комунікацій Чернівецької ОВА. Ефективна комунікація між владою та громадянами є важливим чинником суспільної стабільності та довіри. В умовах війни публічна комунікація має бути швидкою, зрозумілою та відповідальною. Необхідно забезпечувати регулярне інформування населення про рішення влади, безпекову ситуацію

та державні ініціативи. Особливу роль у комунікації з громадами відіграють органи місцевого самоврядування. Зміцненню суспільної стійкості сприяє також ефективна взаємодія влади, експертного середовища та громадянського суспільства.

Під час дискусії йшлося також про формування інклюзивного інформаційного простору, комунікацію з національними спільнотами, розвиток механізмів громадської участі. Важливим елементом комунікативної політики є створення фахових майданчиків для поширення досвіду, аналізу практик і професійної дискусії.

Окремою частиною заходу став обмін практичним досвідом між учасниками, які ділилися прикладами комунікаційних стратегій, що використовуються для інформування населення, протидії дезінформації та підтримки громад у кризових умовах.

